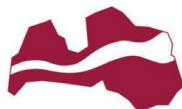

Izglītības
kvalitātes
valsts
dienests

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

METODOLOĢISKĀS VADLĪNIJAS DARBAM
PROJEKTĀ
„ATBALSTS PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU
PĀRTRAUKŠANAS SAMAZINĀŠANAI”
(8.3.4.0/16/I/001)

Metodoloģiskās vadlīnijas darbam projektā „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (8.3.4.0/16/l/001)

Vadlīnijas izstrādātas Eiropas Savienības fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa „Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros.

Pasūtītājs: Izglītības kvalitātes valsts dienests. Šīs metodoloģiskās vadlīnijas ir veidotas ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda un valsts budžeta finansiālo atbalstu.

Vadlīnijas izstrādātas atbilstoši iepirkuma „Ekspertu pakalpojumu sniegšana projekta īstenošanas vadlīniju izstrādē ESF projektā „Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus”” daļai Nr. 6.1., 6.2., 6.3., 6.5., 6.6., 6.8., 6.9., 6.10., 6.11., 6.12., 6.13., 6.14. (iepirkuma identifikācijas Nr. IKVD 2016/2; Nr. IKVD 2016/4).

Vadlīniju autori

Biruta Briško (maģistra grāds izglītības zinātnēs), Linda Daniela (doktora grāds pedagogijā), Barba Girgensone (maģistra grāds tiesību zinātnē), Edgars Grīnis (maģistra grāds pedagogijā), Sanita Ģērmāne (bakalaura grāds ekonomikā), Gunta Kraģe (doktora grāds izglītības vadībā, maģistra grāds izglītības zinātnēs), Kristīne Mārtinsons (doktora grāds psiholoģijā, maģistra grāds pedagogijā, maģistra grāds veselības aprūpē), Ivans Jānis Mihailovs (doktora grāds tiesību zinātnē, maģistra grāds vadības zinātnēs, maģistra grāds mākslā, maģistra grāds bioloģijā), Sandra Mihailova (doktora grāds psiholoģijā, maģistra grāds pedagogijā, maģistra grāds veselības aprūpē), Jānis Pāvulēns (maģistra grāds pedagogijā), Anita Pēterkopa (maģistra grāds pedagogijā), Zanda Rubene (doktora grāds pedagogijā, maģistra grāds filozofijā), Aija Studente (doktora grāds pedagogijā), Inese Štekele (maģistra grāds pedagogijā), Kristīne Trūpa (bakalaura grāds ekonomikā), Andrejs Zagorskis (maģistra grāds psiholoģijā), Daiga Zaķe (doktora grāds pedagogijā), Rita Zālīte (maģistra grāds personāla vadībā).

Teksta redaktore: Dr. philol. Ilze Stikāne

Maketa autore: Andra Liepiņa

Vadlīnijas var tikt precizētas un papildinātas projekta īstenošanas laikā līdz 2023. gada 31. decembrim.

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce obligāta.

© Izglītības kvalitātes valsts dienests

Smilšu iela 7, Rīga, LV-1050, e-pasts: ikvd@ikvd.gov.lv

Tālrunis: +371 67222504

ISBN 978-9934-8737-0-6

SATURS

SAĪSINĀJUMI	4
TERMINU SKAIDROJUMS	5
IEVADS	9
1. PMP RISKĀ GRUPAS RAKSTUROJUMS, PAZĪMES UN IDENTIFICĒŠANA	13
1.1. Agrīnā brīdināšanas sistēma (individuālo risku noteikšanas iespēja)	14
2. PAŠVALDĪBU UN IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU LOMA PMP RISKĀ SAMAZINĀŠANĀ.....	19
2.1. Projekta īstenošanu, sadarbības partneru un stratēģisko partneru pienākumi un sadarbības iespējas	22
3. PMP SAMAZINĀŠANAS SISTĒMAS IZVEIDE	24
3.1. Preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns PMP riska samazināšanai pašvaldībā vai valsts profesionālās izglītības iestādē.....	25
4. PAŠVALDĪBĀ UN IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ ĪSTENOJAMO ATBALSTA PASĀKUMU NOTEIKŠANAS UN ATBALSTA PIEŠĪRŠANAS KĀRTĪBA	27
4.1. Iespējas iesaistīties projektā un saņemt finansējumu	27
4.2. Atbalsta pasākumu plāna izstrāde un īstenošanas sistēma	28
5. PMP RISKĀ GRUPAS INDIVIDUĀLĀ ATBALSTA PASĀKUMI	29
5.1. Individuālā atbalsta pasākumi PMP riska grupas izglītojamajiem.....	29
Izglītojamo atbalsta pasākumi	35
5.2. Atbalsta pasākumi iesaistītajām grupām (pašvaldības, pedagogi, vecāki, atbalsta personāls, jaunatnes organizācijas u.c.)	37
6. NOSACĪJUMI UN IESPĒJAS JAUNATNES ORGANIZĀCIJU, BIEDRĪBU UN NODIBINĀJUMU, KAS STRĀDĀ AR JAUNATNI, IESAISTEI.....	38
7. SADARBĪBAS PARTNERU FINANŠU PLŪSMAS APRAKSTS	41
7.1. Dubultā finansējuma riska novēršana.....	42
7.2. Publisko iepirkumu veikšanas kārtība	43
7.3. Naktsmītnes nodrošināšana dienesta viesnīcā vai internātā PMP riska grupas izglītojamajiem	43
7.4. Ēdināšanas nodrošināšana PMP riska grupas izglītojamajiem	44
7.5. Individuālo mācību līdzekļu nodrošināšana valsts profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem	45
7.6. Sabiedriskā transporta (t. sk. speciālā transporta) pakalpojumu izdevumu kompensācija	46
7.7. Sabiedriskā transporta pakalpojumu izdevumu kompensācija un aprēķināšana pēc Vienas vienības izmaksu standarta likmes.....	48
7.8. Individuālo lietošanas priekšmetu nodrošināšana	49
7.9. Jaunatnes iniciatīvu projekti	50
8. PMP RISKU NOVĒRŠANAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA.....	51
9. PROJEKTA REZULTĀTU ILGTSPĒJAS NODROŠINĀŠANA	55
10. DATU OPERATĪVĀS UZSKAITES SISTĒMA.....	58
11. FIZISKO PERSONU DATU APSTRĀDE.....	62
LITERATŪRAS SARAKSTS	64

SAĪSINĀJUMI

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

EK – Eiropas Komisija

ES – Eiropas Savienība

ESF – Eiropas Sociālais fonds

EUR – eiro

IAP – individuālais PMP riska mazināšanas plāns

IKVD – Izglītības kvalitātes valsts dienests

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KA – konsultatīvais atbalsts

LR – Latvijas Republika

MK – Ministru kabinets

NVO – nevalstiska organizācija

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

PMP – priekšlaicīga mācību pārtraukšana

SAM – specifiskā atbalsta mērķis

VIIS – Valsts izglītības informācijas sistēma

TERMINU SKAIDROJUMS

Agresivitāte – individuāla vai grupas īpašība: 1) uzvedības tendence, destruktīva uzvedība ar tendenci uzbrukt apkārtējiem; 2) uzbrūkošs mērķu sasniegšanas stils (Aivars, Aršavskis u. c. 1999).

Ambivalence (*divpusīgums*) – divu stipru pretēju emociju (piemēram, *patīk* – *nepatīk*) vai vēlmju (piemēram, *vēlos* – *nevēlos*) vienlaicīga izjušana (Matsumoto 2009), divu pretrunīgu attieksmju vai uzskatu (piemēram, *derīgs* – *kaitīgs*) vienlaicīga apzināšanās (Craighead, Nemeroff 2004; Miller, Rollnick 2013), cilvēka stāvoklis, ko pavada svārstīšanās un šaubas attiecībā uz problēmu, kad gan “jā”, gan “nē” ir savi ļoti svarīgi pamatojumi (Motivācijas intervija ar injicējamo narkotiku lietotājiem 2004, 103).

Atbalsta pasākumi – mērķtiecīgi organizēti pasākumi, lai sniegtu pedagoģisko, psiholoģisko, sociālo vai finansiālo atbalstu izglītojamajam, kuram ir konstatēts augsts PMP risks, lai sekmētu viņa spēju un gatavību pārvarēt radušās grūtības.

Atspoguļojoša klausīšanās (*reflective listening*) – uzvedības izmaiņu modelī pamatota KA pamatmetode, kurā KA sniedzējs, uzmanīgi un empātiski iedziļinoties teiktajā, uzklasa KA saņēmēju un sniedz atgriezenisko saiti dažādos līmeņos, piemēram, reaģējot ar mīmiku, žestiem, atkārtojot teikto un izsakot vārdos jūtas, kas slēpjas aiz teiktā (Miller, Rollnick 2002; Miller, Rollnick 2013; Motivācijas intervija ar injicējamo narkotiku lietotājiem 2004).

Atvērtie jautājumi (*open questions*) – uzvedības izmaiņu modelī pamatota KA pamatmetode, KA sniedzēja uzdotie jautājumi, kuri rosina KA saņēmēju sniegt izvērstas atbildes (Miller, Rollnick 2002; Miller, Rollnick 2013).

Atbalstoša mācību vide – mācību vide, kurā izglītojamajiem tiek nodrošināta viņu specifiskajām vajadzībām atbilstoša pieeja, gan pedagoģiski pareizi un iejūtīgi ar viņiem strādājot, gan sekmējot viņu mācību motivāciju, gan nodrošinot konsultāciju iespējas utt.

Attīstības dinamika – izglītības kvalitātes komponents, kas raksturo, cik strauji izglītojamā zināšanās, prasmēs un attieksmēs notiek neatgriezeniskas pārvērtības virzienā no zemākā uz augstāko, uz jaunā rašanos.

Bērnu uzraudzības pakalpojums – ja vecāki vai persona, kuras aprūpē bērns nodots, nevar nodrošināt, ka bērns līdz septiņu gadu vecumam viņu prom būtnes laikā atrodas uzticamas personas klātbūtnē, viņiem ir pienākums nodrošināt bērna uzraudzību pie bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēja bērna dzīvesvietā vai citā bērna uzraudzībai paredzētā vietā, vai pie bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēja, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmu vai bērnu interešu izglītības programmu (Bērnu tiesību aizsardzības likums; Saeima 1998).

Datu operatīvās uzskaites sistēma – datu uzkrāšana, kas paredzēta PMP riska rādītāju un projekta ietvaros saņemtā atbalsta uzskaitē projekta (un personu) līmenī. Sistēma ietvers visus projekta aktivitāšu rādītājus pašvaldību, izglītības iestāžu, klases vai individuālā līmenī, kas saņemusi Eiropas Sociālā fonda atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanai vai kas ieviesušas un nodrošina sistēmisku atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanai.

Empātija – līdzpārdzīvojums (Motivācijas intervija ar injicējamo narkotiku lietotājiem 2004,

103), spēja izprast cita cilvēka viedokli, netieši piedzīvojot viņa domas un jūtas; cita cilvēka domu un jūtu piedzīvošana (*experiencing*); neverbāls, citiem apslēpts divu cilvēku, starp kuriem valda saskaņa, komunikācijas veids (Matsumoto 2009); [motivējošajā intervēšanā] īpaši apgūstama prasme, izmantojot atspoguļojošas (*reflective*) klausīšanās metodi, izprast nozīmi (jēgu), ko KA saņēmējs ietver savos izteikumos. Empātijas pamatā ir koncentrēta uzmanības pievēršana katram jaunam KA saņēmēja izteikumam un nepārtraukta jaunu hipotēžu izvirzīšana par KA izteikumā ietverto nozīmi (jēgu) (Miller, Rollnick 1991).

Iekļaujoša izglītība – izglītības veids, kurā tiek nodrošinātas vienādas izglītības iespējas visiem bērniem, jauniešiem, pieaugušajiem neatkarīgi no tā, kādas ir cilvēka spējas, vajadzības vai veselības stāvoklis, vienādas izglītības iespējas visiem neatkarīgi no sociālā, ekonomiskā stāvokļa, dzimuma, rases, tautības, reliģijas, politiskās pārliecības, nodarbošanās vai dzīves vietas. Iekļaujošās izglītības mērķis ir samazināt barjeras, uzlabot mācību rezultātus un izbeigt diskrimināciju (Lindsey 2002).

Ilgstošs neattaisnots kavējums – ja izglītojamais nav apmeklējis izglītības iestādi un vairāk nekā trīs mācību dienas nav apguvis pirmsskolas izglītības programmu vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī vispārējās vai profesionālās izglītības programmu, un izglītības iestādei nav informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nav uzskatāms par attaisnojošu, izglītības iestāde nekavējoties Valsts izglītības informācijas sistēmā ievada informāciju par izglītojamā kavējumiem un to iemesliem (ja tie ir zināmi), kā arī rīcību to novēršanai (Ministru kabineta noteikumi Nr. 89, 2011).

Ilgspējīga attīstība – attīstība, kas nodrošina mūsdienu paaudzes vajadzības, neradot grūtības nākamajām paaudzēm nodrošināt viņu vajadzības (Ministru kabineta rīkojums Nr. 436, 2002). Ilgtspējīga attīstība ir 21. gadsimta izglītības virzība. Izglītība ilgtspējīgai attīstībai mudina cilvēkus ar atbildību rīkoties ikdienas dzīvē un dzīvot un realizēt sevi saskaņā ar sociālo, kultūras, ekonomisko un dabas vidi sev apkārt. Tas nozīmē dzīvot ar skatu nākotnē – prast radoši atrisināt krīzes situācijas un adaptēties jaunā vidē (UNESCO).

Individuālais PMP riska mazināšanas plāns – indivīda specifiskajām problēmām atbilstošs atbalsta vai intervences pasākumu plāns, kas ir saskaņots gan ar izglītojamo, gan ar viņa likumiskajiem pārstāvjiem, un ietver individuālā atbalsta plāna izstrādi izglītojamajam, speciālistu, piemēram, psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, logopēda u.c. konsultācijas, t. sk. atbalstu krīzes situācijā, skolas brīvlaikos, papildu konsultācijas mācību priekšmetos. Individuālā atbalsta plāna izstrāde un tajā ietverto atbalsta pasākumu īstenošana ir pamatdokuments īstenojot individuālu pieeju katra izglītojamā PMP problēmu risināšanai.

Interaktīvs rīks izglītības iestādēm PMP risku novērtēšanai un vadīšanai – rīks izglītības iestādēm operatīvai un ērtai PMP risku novērtēšanai elektroniskā vidē, kas ļauj ātri un efektīvi veidot rīcības plānu indivīdam un iesaistītām pusēm turpināt vadīt procesu. Interaktīvais rīks sniegs palīdzību pedagogiem un atbalsta personālam, kā arī operatīvi sniegs nepieciešamās atbildes turpmākai rīcībai.

Intervences pasākumi – mērķtiecīgi organizētas pedagoģiskas, psiholoģiskas, sociālas darbības, kad izglītojamajam tiek nodrošināts papildu atbalsts, lai mazinātu vai pilnībā novērstu PMP risku.

Izglītojamais – skolēns, audzēknis, students vai klausītājs, kas apgūst izglītības programmu izglītības iestādē vai pie privātpersonas strādājoša pedagoga. (Izvēlēts lietot terminu “izglītojamais”,

lai ievērotu vienotu pieeju projekta mērķgrupas bērniem un jauniešiem, kā arī, lai šis termins būtu atbilstošs normatīvajos aktos noteiktajam) (Izglītības likums; Saeima 1998a).

Izvairīšanās – indivīda tendence izvairīties no viņam nepieņemamām sekām vai darbības (Aivars, Aršavskis u. c. 1999).

Izvērtējums – plāna izpildes rezultātu analīze, salīdzinājums ar iepriekšējā perioda rezultātiem, stipro un vājo pušu apzināšana un lēmumu pieņemšana plāna korekcijai un turpmākai rīcībai.

Karjeras atbalsts (*career guidance*) – darbību kopums (karjeras izglītība, informācija karjeras attīstības atbalstam un karjeras konsultēšana), kas jebkurā vecumā, jebkurā dzīves posmā ļauj noteikt un apzināties savas spējas, prasmes un intereses, pieņemt jēgpilnus lēmumus par izglītību, mācībām un profesiju, kā arī vadīt savu personīgo dzīves ceļu mācībās, darbā un citur, kur šīs spējas un prasmes tiek apgūtas vai izmantotas (EMKAPT 2013).

Konsultatīvais atbalsts (KA) iekļaujas plašajā preventīvajā un intervences politikā individuālā līmenī, lai atsevišķiem izglītojamajiem, kuri varētu pārtraukt mācības, nodrošinātu viņu vajadzībām pielāgojamu atbalsta mehānismu kopumu. KA ir vērsts uz t.s. individuāliem faktoriem un orientēts uz indivīda vērtību, motivācijas, attieksmes un uzvedības veidošanu.

Mācību kavējumu monitorings – kavējumu uzskaites un novēršanas procesa norises apkopojums, lai apzinātu situāciju sakarā ar ilgstošiem neattaisnotiem kavējumiem.

Mācīšanās traucējumi – to pamatā ir neliela bioloģiska vai neiroloģiska disfunkcija, kas izpaužas kognitīvās apstrādes savdabībā, akadēmisko iemaņu attīstības nepietiekamībā. Mācīšanās traucējumiem raksturīgs: 1) mācību sasniegumi ir zemi, 2) katrā vecumposmā mācību sasniegumu iekavējums izpaužas atšķirīgi, 3) bioloģiska nobriešana negarantē mācīšanās iemaņu uzlabojumu, izglītojamais ir gan jāmāca, gan jāturpina rūpēties par viņa mācīšanās iemaņu pilnveidi, 4) neskatoties uz kognitīvās apstrādes deficītu, ir grūti pateikt, kas ir cēlonis un kas – sekas, 5) šie traucējumi nav tiešs citu traucējumu rezultāts, bet tos var pavadīt arī citi traucējumi, piemēram, runas un valodas traucējumi un uzmanības deficīts (The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders 2010).

Motivācija – motīvu kopums, kas rosina un pamato izglītojamā darbību, rīcību, uzvedību, attieksmes, vajadzības, intereses u.c., kas ir pamatā cilvēka darbībai, rīcībai, uzvedībai, attieksmēm (Belickis, Blūma u.c. 2000).

Nepietiekams sekmju līmenis – mācību sasniegumu vērtējums zem 4 ballēm (Izglītības likums; Saeima 1998a).

Pedagogs – fiziska persona, kurai ir noteiktā izglītība un profesionālā kvalifikācija un kura piedalās izglītības programmas īstenošanā izglītības iestādē vai sertificētā privātpraksē (Izglītības likums; Saeima 1998a).

Pretestība (*resistance, discord*) – KA saņēmēja uzvedība, kas rodas KA sniedzēja un KA saņēmēja mijiedarbībā, KA saņēmēja reakcija uz savstarpējās iedarbības saturu un stilu. Pretestība izpaužas KA apgrūtināšanā, piemēram, neatbildēšanā uz jautājumiem, KA sniedzēja ignorēšanā, viņa teiktā noniecināšanā u.tml. Pretestība var tikt vērsta pret KA sniedzēju, viņa sniegto informāciju, KA procesu, uzvedības izmaiņām u.c. Pretestība uzvedības izmaiņām izpaužas *pretestības runā* (Miller, Rollnick 2002; Miller, Rollnick 2013; Motivācijas intervija ar injicējamo narkotiku lietotājiem 2004).

Preventīvie pasākumi – mērķtiecīgi organizēti pasākumi, lai mazinātu PMP riskus ikvienam izglītojamajam.

Priekšlaicīga mācību pārtraukšana (PMP) – ietver visas mācību pārtraukšanas formas pirms vidējās izglītības vai līdzvērtīgas profesionālās izglītības pabeigšanas.

PMP riski – apstākļi vidē vai izglītojamā personībā, kas traucē sekmīgu mācību procesu un var novest pie mācību pārtraukšanas. Tie var būt saistīti gan ar izglītojamā sociālo vidi un veselību, gan ar mācību vidi izglītības iestādē, gan ar izglītojamā ģimeni, gan ar viņa ekonomisko situāciju.

PMP risku izvērtējuma veidlapa – veidlapa, kurā iekļauti dažādi PMP riski, kurus pedagogs vai atbildīgā persona var identificēt, izvērtējot izglītojamā mācību darbību, uzvedību, ģimenes situāciju, sadarbību ar klasesbiedriem un pedagogiem. Nepieciešamie preventīvie, atbalsta, intervences pasākumi ir piemērojami atbilstoši rezultātiem, ko iegūst, aizpildot PMP risku veidlapu.

Profesionālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu, kuras īsteno profesionālās izglītības programmas, izglītojamie no 1. līdz 4. kursam – audzēkņi, kas mācās profesionālās izglītības iestādēs vai vispārējās izglītības iestādēs, kuras īsteno profesionālās izglītības programmas.

Sadarbība – cilvēku mijiedarbība, kurā notiek apvienošanās, izvirzot kopīgo mērķi, vai savstarpēja darbības saskaņošana (Aivars, Aršavskis u. c. 1999).

Sasniegumu motivācija – izglītojamā vēlme un gatavība izvirzīt noteiktus mērķus, kuru sasniegšanā viņš ir gatavs pārvarēt dažādus šķēršļus. Piemēram, sastopoties ar grūtu mācību uzdevumu, ir gatavs meklēt papildus resursus, lai šo uzdevumu atrisinātu. Izjutot neveiksmi, meklē risinājumus, lai sasniegtu savus mērķus (Emmons 1989).

Sistēmiska pieeja – metodiska pieeja, kas ietver kompleksu, strukturētu un savstarpēji saistošu darbību kopumu.

Starpprofesionāļu komanda – dažādu jomu profesionāļu grupa, kurai ir kopējs mērķis – kvalitatīva pakalpojuma sniegšana klientam un pēc iespējas labāks problēmsituācijas risinājums.

Starpinstitucionāla sadarbība – starpprofesionāļu komandas darbs starp institūcijām. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta 3. daļā noteikto, bērna tiesību aizsardzība īstenojama, sadarbojoties ar ģimeni, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām un citām fiziskajām un juridiskajām personām (Bērnu tiesību aizsardzības likums, Saeima 1998).

Uzvedības izmaiņas (*behavioral change*) – no iepriekšējās uzvedības radikāli atšķirīga uzvedība (piemēram, smēķē – nesmēķē, neapmeklē skolu – regulāri apmeklē skolu); daļējas uzvedības izmaiņas (piemēram, smēķē – smēķē mazāku cigarešu skaitu dienā, neapmeklē skolu – reizēm apmeklē skolu) uzvedības izmaiņu modelī netiek uzskatītas par uzvedības izmaiņām (Prochaska 2008; Motivācijas intervija ar injicējamo narkotiku lietotājiem 2004).

Vardarbība – visu veidu fiziska vai emocionāla cietsirdība, seksuāla vardarbība, nolaidība vai cita veida izturēšanās, kas apdraud vai var apdraudēt bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu (Bērnu tiesību aizsardzības likums, Saeima 1998).

Vienaudžu savstarpējā vardarbība (*mobbing*) – specifiska agresīvas uzvedības forma, kuras rezultātā bērns atkārtoti un ilgākā laika posmā tiek pakļauts negatīvai rīcībai vai attieksmei no viena vai vairāku citu skolēnu puses (Olweus 1993).

Vispārējās izglītības iestāžu izglītojamie – skolēni, kas mācās vispārizglītojošās skolās no 1. līdz 9. vai 12. klasei. Projekta mērķgrupa ir skolēni no 1. līdz 12. klasei, kuri mācās vispārizglītojošās izglītības iestādēs.

IEVADS

Eiropas Savienības fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa „Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” ietvaros IKVD no **2017. gada 16. marta** ir sācis īstenot projektu „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (PuMPuRS), kura īstenošanas periods ir līdz **2023. gada 31. decembrim**.

Projekts izstrādāts, pamatojoties uz Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020. gada plānošanas perioda vadības likuma 20. panta 6. un 13. punktu un Eiropas Savienības fondu un Kohēzijas politikas 2014.-2020. gada plānošanas perioda darbības programmu „Izaugsme un nodarbinātība”, kā arī uz konceptuālo ziņojumu „Par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai, lai nodrošinātu 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” ieviešanu” (Ministru kabineta rīkojums Nr. 286, 2016).

Problēmas analīze Latvijas kontekstā

Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka 2016. gadā Latvijā skolu nepabeigušo 18-24 gadus vecu jauniešu īpatsvars bijis 10%. Latvijā identificētas divas ar PMP risku saistītas mērķa grupas:

1. Obligātā izglītības vecuma bērni, kuri nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē. Starp tiem ir arī bērni un jaunieši, kuri ieguvuši sākumskolas izglītību, taču neturpina pamatzglītību, un jaunieši, kuri ieguvuši pamatzglītību, bet neturpina vidējās izglītības ieguvu (IKVD 2015);
2. Izglītojamie, kuri reģistrēti izglītības iestādēs, taču neattaisnotu iemeslu dēļ kavē mācības.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas ziņojumā (PISA 2012) norādīts, ka Latvijā vairāk nekā 60% izglītojamo neattaisnoti kavē stundas, līdz ar to Latvija šajā ziņā pētījumā iesaistīto valstu vidū ir pirmajā vietā. Šie izglītojamie, ņemot vērā minēto pētījumu rezultātus, kā arī CSP ziņojumu „Jaunieši Latvijā” (LRCSP 2014), ir augsta PMP riska grupa, un viņiem plānoti preventīvi un intervences pasākumi projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (Nr. 8.3.4.0/16/I/001) ietvaros.

PMP problēmas risinājuma pamatojums

PMP nopietni ierobežo izglītojamo izaugsmi un panākumu gūšanu profesionālajā jomā, kā arī padziļina vai turpina padziļināt nabadzību un sociālo izolētību (APA 2012). Tādējādi tie rada gan sociālas problēmas, gan palielina sociālās atstumtības risku. PMP samazināšana un jauniešu izglītības sasniegumu uzlabošana ir vērsta uz ilgtspējīgu izaugsmi un atbilst gan “gudras izaugsmes” mērķim, paaugstinot prasmju līmeni, gan “integrējošas izaugsmes” mērķim, mazinot vienu no galvenajiem bezdarba un nabadzības riska faktoriem. Tāpēc viens no Eiropas Padomes

apstiprinātajiem pamatmērķiem ir samazināt PMP īpatsvaru līdz mazāk nekā 10% un nodrošināt, lai vismaz 40% jaunās paaudzes iedzīvotāju iegūst augstāko vai tai līdzvērtīgu izglītību (Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam 2011). Eiropas Parlamenta rezolūcijā (2007) par jaunām iemaņām jaunām darba vietām ir uzsvēta nepieciešamība celt vispārējo iemaņu līmeni un piešķirt prioritāti to personu izglītībai un apmācībai, kam visvairāk draud saimnieciska un sociāla atstumtība, jo īpaši priekšlaikus skolu pārtraukušiem jauniešiem.

PMP mazināšanas nepieciešamību pamato hierarhiski augstākie Latvijas attīstības plānošanas dokumenti

- **“Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam”** uzsvēta nepieciešamība samazināt PMP, nosakot mērķi līdz 2030. gadam samazināt pirms laika skolu pametušo jauniešu īpatsvaru līdz mazāk nekā 10% (Saeima 2010a);

- **“Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020. gadam”** noteikts mērķis, lai skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars 18-24 gadus vecu iedzīvotāju vidū 2020. gadā nebūtu augstāks par 10% (Saeima 2012);

- **“Latvijas nacionālajā reformu programmā „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai”** noteiktas Latvijas apņemšanās attiecībā uz PMP samazināšanu (MK 2011);

- **“Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020. gadam”** 1.4. rīcības virziens „Iekļaujošās izglītības principa īstenošana un sociālās atstumtības riska mazināšana” cita starpā paredz darbu, kas vērsts uz sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu un jauniešu apzināšanu izglītības iestādēs, kā arī ārpus tām, izglītības neapguves cēloņu identificēšanu, kā arī pasākumu izstrādi identificēto cēloņu novēršanai vai samazināšanai, tai skaitā ar ESF atbalstu (Saeima 2014).

Ievērojot konstatēto problēmu analīzes rezultātus, izvirzīts projekta **mērķis**: samazināt PMP, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus **665** vispārējās izglītības iestādēs izglītojamajiem no 1. līdz 12. klasei, kā arī to profesionālās izglītības iestāžu, kuras īsteno profesionālās izglītības programmas, izglītojamajiem no 1. līdz 4. kursam.

Projektu paredzēts īstenot sadarbībā ar:

1. Latvijas Republikas pilsētu un novadu pašvaldībām;
2. valsts un valsts augstskolu dibinātām profesionālās izglītības iestādēm, kā prioritāti nosakot profesionālās izglītības kompetences centru iesaisti projektā (VPIL);
3. valsts vispārējās izglītības iestādēm.

Projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” īstenošanai izveidota normatīvā bāze

Projekta īstenošana notiek saskaņā ar šādiem normatīvajiem aktiem.

Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”

- **Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums** (Saeima 2007);
- **Ministru kabineta 2016. gada 5. maija rīkojums Nr. 286** “Par konceptuālo ziņojumu “Par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai, lai nodrošinātu 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību

pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” ieviešanu”” (MK rīkojums Nr. 286, 2016);

- **Ministru kabineta 2016. gada 12. jūlija noteikumi Nr. 460** “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” īstenošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 460, 2016).

Darbs ar bērniem un jauniešiem

- **Bērnu tiesību aizsardzības likums** (Saeima 1998);
- **Jaunatnes likums** (Saeima 2008);
- **Ministru kabineta 2014. gada 1. aprīļa noteikumi Nr. 173.** “Noteikumi par kārtību, kādā apgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šo zināšanu saturu un apjomu” (MK noteikumi Nr. 173, 2014).

Izglītības jomu reglamentējošie normatīvie akti

- **Izglītības likums** (Saeima 1998);
- **Vispārējās izglītības likums** (Saeima 1999);
- **Profesionālās izglītības likums** (Saeima 1999);
- **Ministru kabineta 2009. gada 4. augusta noteikumi Nr. 871** “Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība” (MK noteikumi Nr. 871, 2009);
- **Ministru kabineta 2011. gada 10. maija noteikumi Nr. 89** “Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi” (MK noteikumi Nr. 89, 2011);
- **Ministru kabineta 2011. gada 10. maija noteikumi Nr. 354** “Noteikumi par pedagogu profesiju un amatu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 354, 2011);
- **Ministru kabineta 2022. gada 11. janvāra noteikumi Nr. 11** “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības programmās un atskaitīti no tām, kā arī obligātās prasības izglītojamo pārcelšanai nākamajā klasē” (MK noteikumi Nr. 11, 2022);
- **Ministru kabineta 2019. gada 19. novembra noteikumi Nr. 556** “Prasības vispārējās izglītības iestādēm, lai to īstenotajās izglītības programmās uzņemtu izglītojamos ar speciālām vajadzībām” (MK noteikumi Nr. 556, 2019);
- **Ministru kabineta 2019. gada 25. jūnija noteikumi Nr. 276** “Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 276, 2019).

Sociālo palīdzību un sociālo pakalpojumu sniegšanu reglamentējošie normatīvie akti

- **Invaliditātes likums** (Saeima 2010);
- **Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums** (Saeima 2002);
- **Likums „Par sociālo drošību”** (Saeima 1995);
- **Valsts sociālo pabalstu likums** (Saeima 2002);

- **Ministru kabineta 2020. gada 11. augusta noteikumi Nr.509** “Kārtība, kādā no apreibinošām vielām un procesiem atkarīgas personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus” (MK noteikumi Nr. 509, 2020);
- **Ministru kabineta 2021. gada 18. maija noteikumi Nr.316** “Noteikumi par asistenta, pavadona un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti” (MK noteikumi Nr. 316, 2021);
- **Ministru kabineta 2012. gada 9. oktobra noteikumi Nr. 695** „Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu izglītības iestādē”;
- **Ministru kabineta 2021. gada 20. aprīļa noteikumi Nr. 250** “Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīg līdzekļus – tīflotehniku un surdotehniku” (MK noteikumi Nr. 250, 2021).

Citi saistošie normatīvie akti

- **Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula)** (Parlaments 2016);
- **Biedrību un nodibinājumu likums** (Saeima 2003);
- **Civillikums** (MK 1937);
- **Darba likums** (Saeima 2001);
- **Dokumentu juridiskā spēka likums** (Saeima 2010);
- **Fizisko personu datu apstrādes likums** (Saeima 2018);
- **Iesniegumu likums** (Saeima 2007);
- **Pašvaldību likums** (Saeima 2022);
- **Oficiālās elektroniskās adreses likums** (Saeima 2016);
- **Paziņošanas likums** (Saeima 2010);
- **Psihologu likums** (Saeima 2017);
- **Publisko iepirkumu likums** (Saeima 2016);
- **Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums** (Saeima 2009);
- **Valsts pārvaldes iekārtas likums** (Saeima 2002);
- **Valsts valodas likums** (Saeima 1999).

Vadlīnijas

Šīs Vadlīnijas izstrādātas koordinētai PMP risku identificēšanai, individuālā atbalsta pasākumu plānošanai un īstenošanai, PMP risku samazināšanai vai novēršanai, sniedzot ieteikumus izglītības iestādēm, pašvaldībām un to stratēģiskajiem partneriem par viņiem deleģēto funkciju veikšanu projektā, tādējādi ieviešot ilgtermiņa atbalsta komunikācijas modeli, ko var izmantot arī pēc projekta noslēguma.

Vadlīnijas ietver PMP riska izglītojamo identificēšanas kritērijus (*skatīt 1. pielikuma*), PMP samazināšanas plānu konsultatīvā atbalsta sniegšanai izglītības iestādē izglītojamajiem ar PMP risku (*skatīt 2. pielikuma*) un citus projekta aspektu aprakstus.

1. PMP RISKU GRUPAS RAKSTUROJUMS, PAZĪMES UN IDENTIFICĒŠANA

Latvijā pastāv divas ar **PMP risku saistītas mērķa grupas**:

- obligātā izglītības vecuma bērni, kuri nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē;
- izglītojamie, kuri ir reģistrēti izglītības iestādēs, bet neattaisnotu iemeslu dēļ kavē mācības (šie izglītojamie ir augsta PMP riska grupa un viņiem plānoti preventīvi un intervences pasākumi).

IKVD apkopotie dati "Par obligātā izglītības vecuma bērniem, kuri nav reģistrēti nevienas izglītības iestādes sarakstā (2016./2017. m. g.)" liecina, ka kopējais izglītības iestādēs neregistrēto bērnu skaits palielinās.

Eiropas Komisijas 2013. gada pētījumā secināts, ka faktori, kādēļ jaunieši Latvijā izvēlas priekšlaicīgi pārtraukt mācības, ir ļoti individuāli un parasti tas ir kumulatīvs process, nevis pēkšņs lēmums. 2014. gadā veiktajā pētījumā par priekšlaicīgas mācību pamešanas iemesliem un riskiem jauniešiem vecuma grupā no 13 līdz 18 gadiem (Izglītības un zinātnes ministrija 2015) secināts, ka ir iespējams noteikt dažas pazīmes, kurām ir tendence atkārtoties. Četri visbiežāk identificētie iemesli ir – mācību motivācijas trūkums (15%), vēlme sākt strādāt algotu darbu (13%), grūtniecība, laulības (12%), nepatika mācīties (12%). Savukārt starp visiem jauniešiem atbilstošajiem PMP iemesliem visbiežāk minētais ir motivācijas trūkums (33%) un nepatika mācīties (27%), vēlme sākt strādāt algotu darbu (26%), ko iespējams arī interpretēt kā vēlmi uzsākt patstāvīgu dzīvi. 23% PMP jauniešu kā iemeslu min veselības problēmas. Pētījumā teikts, ka kopumā katrs ceturtais PMP jauniešs norādījis uz sociālo attiecību iemesliem. Ar vecākiem saistītus iemeslus min tikai 3% aptaujāto.

PMP saistīta ar četrām risku grupām (1. attēls):

- **ar mācību darbu vai izglītības iestādes vidi saistītie riski;**
- **sociālās vides un veselības riski;**
- **ekonomiskie riski;**
- **ar ģimeni saistītie riski.**

Svarīgi atcerēties, ka izglītojamo ikdienas uzvedības novērojumi ļauj ne tikai savlaicīgi apzināt PMP riskam pakļautos izglītojamos, bet palīdz izstrādāt atbalsta sistēmu problēmu samazināšanai un novēršanai. Pedagoģis nav speciālists ne sociālajā darbā, ne psiholoģijā, tādēļ nepieciešamības gadījumā svarīgi vērsties pie izglītības iestādes vai pašvaldības atbalsta komandas, kas palīdzētu izstrādāt individuālo atbalsta plānu katram izglītojamajam.

Izglītības iestādes atbalsta komandu var veidot (VISC):

- administrācijas pārstāvis (direktors, direktora vietnieks, izglītības metodīķis);
- izglītības psihologs;
- speciālais pedagogs, speciālās izglītības skolotājs;
- sociālais pedagogs;
- logopēds, skolotājs-logopēds, pedagoga palīgs;
- skolotājs (klases audzinātājs, mācību priekšmeta skolotājs);
- vecāki;
- cita kompetenta persona

PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS RISKI

SOCIĀLĀS VIDES UN VESELĪBAS RISKI

- bieži slimo
- īpašas vajadzības
- slimis vecāks/tuvinieks
- grūtniecība/mazs bērns
- laulība/attiecības
- atkarība

AR MĀCĪBĀM/SKOLAS VIDI SAISTĪTI RISKI

- neattaisnoti mācību kavējumi
- grūtības mācībās
- konflikti ar klasesbiedriem, pedagogiem
- vardarbība

EKONOMISKIE RISKI

- apgrūtināta nokļūšana uz skolu
- materiālie apstākļi
- mājās nav pieejas internetam
- pienākumi mājās, kas traucē mācībām

AR ĢIMENI SAISTĪTI RISKI

- vecāki ilgstošā prombūtnē
- pieskata brāli/māsu
- vecākiem atkarība
- konflikti/vardarbība ģimenē
- nepietiekošs atbalsts
- pāraprūpe

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

1.attēls. PMP riski

1.1. Agrīnā brīdināšanas sistēma (individuālo risku noteikšanas iespēja)

PMP ir process, kas sākas krietni pirms skolas pamešanas. Vienu līdz trīs gadus pirms tam izglītojamajiem parādās identificējamas riska pazīmes (Allensworth 2005; Neild, Balfanz 2006; Rumberger 2004).

Jēdziens “agrīnā brīdinājuma sistēma” tiek izmantots, lai raksturotu sistēmas, darbības un programmas, kas saistītas ar agrīno brīdinājuma signālu un riska faktoru identifikāciju. Parasti šī sistēma iekļauj savāktos datus par skolēniem, lai identificētu riska faktorus un veicinātu mērķtiecīgu sekojošo darbību. Tie ir cieši saistīti ar datu vākšanas sistēmu kopumā un ar agrīnās

intervences mehānismiem (Maslo 2015).

Pētījumi rāda, ka daudzi izglītojamie, kas pamet mācības, pirms tam mēnešiem, pat gadiem ilgi skolā vai ārpus tās dod “brīdinājuma signālus”. Agrīnai PMP riska situācijas atklāšanai jānotiek ar visaptverošu skatu uz indivīdu, uzlūkojot arī sociālos, ar ģimeni saistītos un emocionālos faktorus. Pedagoģs kā cilvēks, kurš diendienā strādā ar izglītojamo un labi viņu pazīst, ir viens no nozīmīgākajiem profesionāļiem, kas var palīdzēt izglītojamajiem sasniegt dzīves mērķus, ja laicīgi pamana PMP risku signālus.

Izglītojamais, kurš pakļauts ar mācību darbu un izglītības iestādes vidi saistītiem PMP riskiem

Šai risku grupai pakļauto izglītojamo pedagoģam pamanīt ir visvienkāršāk, jo galvenā pazīme, kas norāda uz iespējamo piederību šai grupai, ir tas, ka izglītojamais bieži saņem zemus vērtējumus. Tā kā pedagoģs vistiešākajā veidā ir saistīts ar izglītojamā mācību darbu, tad par šo risku liecina sekmju ieraksti žurnālā (papīra vai elektroniskā formā).

Zemu vērtējumu skaita pieaugums loģiski var novest pie tā, ka izglītojamais nespēj sekot līdzī mācību saturam, veikt uzdotos uzdevumus un rezultātā var pamest izglītības iestādi. Ilgstoši zemi vērtējumi dažādos mācību priekšmetos mazina motivāciju mācīties – izglītojamais arvien biežāk nav sagatavojies nākamajai stundai, jo uzskata, ka tāpat nekas neizdosies. Tā rezultātā krājas mācību parādi un neattaisnoti mācību stundu un nodarbību kavējumi. **Pedagoģam īpaši jāpievērš uzmanība izglītojamajam, kuram ir zemi mācību sasniegumi vismaz trijos mācību priekšmetos,** jo tas jau ir nopietns signāls, ka viņam pastāv risks palikt uz otru gadu un mācību dēļ pamest izglītības iestādi.

Mācību grūtību pamatā var būt gan valodas barjera, gan problēmas ārpus skolas, piemēram, problēmas ģimenē, kā arī pārāk liela mācību slodze, ar ko izglītojamais netiek galā, gan arī papildu slodze interešu izglītībā vai kāds hobijs. Tādējādi riskam, kas saistīts ar mācību grūtībām, var tikt pakļauti arī talantīgi izglītojamie, kuri nopietni nodarbojas, piemēram, ar sportu vai mākslu.

Pievēršot uzmanību vecāko klašu/kursu izglītojamajiem, nedrīkst izslēgt, ka izglītojamais ārpus izglītības iestādes strādā algotu darbu – varbūt vēlu vakaros vai pat naktīs. Tas noteikti var ietekmēt spēju koncentrēties mācībām. Tāpat algota darba veikšana var mazināt motivāciju mācīties, jo, pirmkārt, izglītojamais ir ieguvis darbu bez izglītības dokumenta, otrkārt, viņš var būt aptvēris, ka tas, ko māca skolā, viņa dzīvei ārpus izglītības iestādes nav nepieciešams. Ja apgūtais profesionālajā darbā nenoder, tas likumsakarīgi mazina vēlmi mācīties, un tādējādi sekmes pasliktinās.

Slikta sekmes rada sliktu pašizjūtu – izglītojamais var justies atstumts, nenovērtēts, un tas var veicināt dažādas uzvedības problēmas, kas var izpausties gan kā regulāri konflikti ar citiem izglītojamajiem klasē un izglītības iestādē, gan kā konflikti ar pedagoģiem. Izglītojamais, kuram ir mācību grūtības, var kļūt gan par citu apsmiekla objektu, gan arī pats kļūt vardarbīgs. Abos gadījumos tas var novest pie mobinga izpausmēm, kas uzskatāmas par nopietnu problēmsituāciju un prasa ilgstošu risināšanu.

Eksistē daudz dažādu iemeslu, kas var ietekmēt vai veicināt PMP risku parādīšanos, tādēļ pedagoģiem jāpievērš īpaša uzmanība situācijas analīzei, piemēram:

- izglītojamajam izglītības iestādē ir garlaicīgi;

- pedagogu darba kvalitāte neatbilst izglītojamā vajadzībām un spēju potenciālam;
- bērni un jaunieši nezina, ko dzīvē vēlas darīt un sasniegt, ir negatīva iepriekšējā mācību pieredze;
- augsti vai pārspīlēti izglītības iestādes disciplīnas standarti, neatbilstošs izglītības satura pasniegšanas veids;
- neatbilstoša vai neprofesionāla izglītības iestādes atbalsta personāla rīcība;
- slikts izglītības iestādes mikroklimats;
- slinkums, nepatika mācīties;
- u.c.

Ja pedagogs ir fiksējis kādas pazīmes, kas liecina par šīs riska grupas problēmām, tās noteikti nedrīkst atstāt bez ievērības, jo izglītojamā sliktā pašizjūta izglītības iestādē var pieaugt un tas var ietekmēt ne tikai mācības, bet atstāt negatīvu iespaidu uz visu turpmāko dzīvi.

Izglītojamais, kurš pakļauts ar sociālo vidi un veselību saistītiem PMP riskiem

Šai risku grupai piederošu izglītojamo pedagogam pamanīt varētu būt grūtāk, jo par sociālajām un veselības problēmām cilvēki runā nelabprāt, iespējams, pat vēlas tās slēpt. Ja izglītojamajiem ir invaliditāte, speciālas vajadzības (iegūti vai iedzimti funkcionāli traucējumi), specifiskas veselības problēmas vai īpatnības, pedagogs par to, visticamāk, ir informēts. Tāpat, ja veselības problēmas ir redzamas, tad ir vieglāk reaģēt uz izglītojamā iespējamajām problēmām un nodrošināt nepieciešamo atbalstu. Turklāt daudzos gadījumos atbalsta nodrošināšana izglītojamajiem ar veselības un sociālās vides radītām problēmām valstī ir jau paredzēta, svarīgi, lai pedagogs zinātu par atbalsta iespējām.

Speciālās izglītības iestādēs ir pieejama plašāka informācija par izglītojamā veselību, kas nozīmē, ka ir iespējams jau preventīvi novērtēt, vai šie traucējumi var būtiski ietekmēt mācību procesu. Neskatoties uz to, ka izglītojamie visbiežāk dzīvo šo izglītības iestāžu internātos, nelabvēlīga sociālā vide, tai skaitā, ģimenē (visbiežāk – vecāku vardarbība, vienaldzība pret saviem bērniem u.tml.) var būtiski ietekmēt izglītojamā nākotni, jo šādā situācijā *savienojas* vairāki riska faktori. Taču ir jāpieļauj situācijas, ka izglītības iestādē trūkst informācijas par izglītojamā veselību, vai, piemēram, par viņa ģimenes locekļu veselības problēmām. Iespējams, ka izglītojamais ļoti smagi pārdzīvo tuvinieku slimību vai viņam mājās jāuzņemas slimnieka kopēja loma.

Mediķi un psihologi ir atzinuši, ka dažādas atkarības ir uzskatāmas par slimību, nevis izlaidīgu dzīvesveidu, to vajadzētu atcerēties arī pedagogiem un visai sabiedrībai. Arī atkarība no smēķēšanas, kas bieži saistīta ar nelabvēlīgu apkārtējo vidi, ir aktuāla mūsdienu problēma, kas norāda uz nepieciešamību pievērst speciālistu uzmanību. Ja izglītojamajiem ir novērotas kādas izpausmes, kas liecina par atkarībām, speciālistu palīdzība viņiem ir noteikti nepieciešama. Vieglākais ceļš būtu paziņot, ka izglītojamajiem ar izteiktām atkarībām nav vietas skolā, taču tieši izglītības iestāde ir tā institūcija, kurai ir iespējas cilvēkiem palīdzēt, sniedzot atbalstu.

Domājot par vecāko klašu un kursu izglītojamajiem, arī grūtniecība un laulība var radīt riskus, kas noved pie PMP. Laulības un bērna gaidīšana ir priecīgi notikumi, taču tradicionāli tiek attiecināti uz pieaugušā dzīvi, savukārt mācīšanās skolā ir bērnības daļa. Apkārtējo neizpratne vai neadekvāta reakcija uz šiem cilvēka dzīvei tik svarīgajiem notikumiem var būtiski ietekmēt

izglītojamā attieksmi pret izglītības iestādes apmeklēšanu. Turklāt jāatceras, ka vēl pirms dažiem gadu desmitiem skolniecei, kura gaidīja bērnu, no skolas bija jāaiziet, un sabiedrības uzskatus mainīt nebūt nav viegli. Tādēļ izglītības iestādes atbalsts šajā situācijā ir būtisks.

Sociālās vides un veselības riski var novest pie vairākkārtējas izglītības iestādes maiņas un otrādi – bieža izglītības iestādes maiņa var radīt apstākļus, kas veicina sociālos riskus. Tādējādi jāpievērš uzmanība arī šim faktoram.

Izglītojamais, kurš pakļauts ekonomiskiem PMP riskiem

Ekonomiskie riski, kas var izraisīt PMP, izglītojamo uzvedībā ir novērojami saistībā ar izglītojamā (un viņa ģimenes) finansiālajām iespējām iesaistīties izglītības iestādes mācību procesā un ārpusskolas pasākumos. Dažreiz riski ir acīmredzami – izglītojamajiem trūkst finansiālo līdzekļu, lai nokļūtu izglītības iestādē, lai iegādātos nepieciešamo apģērbu vai sporta inventāru, lai dotos kopā ar klasi ekskursijā vai mājās nodrošinātu interneta pieslēgumu u.tml. Ir situācijas, kurās šos riskus novērot ir sarežģītāk – ģimenes ierobežoto finansiālo iespēju dēļ izglītojamajiem ir nepieciešamība sākt strādāt algotu darbu vai strādāt ģimenes uzņēmumā vai saimniecībā, bet izglītības iestādē par to var nebūt informācijas.

Izglītības iestādē var arī nezināt par izglītojamā finansiālajām saistībām (piemēram, parādi, kredīti), kā arī nepieciešamību vai vēlmi sākt strādāt algotu darbu finansiālo problēmu risināšanai vai arī tādēļ, ka draugi, vienaudži sākuši darba gaitas. Tādējādi, PMP risku konstatēšanai nozīmīgas ir arī sarunas ar izglītojamajiem.

Jāatzīst, ka arī ekonomiskie riski ir jūtīga tēma, taču, kad tie apzināti, to risināšana un atbalsta pasākumu organizēšana ir relatīvi vienkārša, ja ir iespējams iegūt finansiālo palīdzību. **Šo risku novēršana iespējama samērā īsā laikā pēc to apzināšanas, un tas būtiski palīdz izglītojamajiem mazināt PMP iespējamību.**

Izglītojamais, kurš pakļauts ar ģimeni saistītiem PMP riskiem

Šī risku grupa ir saistīta ar situāciju ģimenē, kas pedagogam bieži nav viegli apzināma. Te noteikti jādome par sadarbības iespējām ar izglītojamā ģimenes locekļiem vai citām personām. Pedagogam jāatceras, ka neviena ģimene nav labāka vai sliktāka par citām, tās vienkārši ir atšķirīgas, un tas nozīmē, ka pedagogam profesionāli jāizvēlas piemērotākais sadarbības veids.

PMP riskam pakļauti izglītojamie, kuriem abi vecāki strādā citā valstī vai atrodas ilgstošā prombūtnē kādu citu iemeslu dēļ. Šāda situācija izglītojamajiem var radīt gan emocionālas, gan sociālas problēmas. Piemēram, iespējams, ka nav neviena, kas izglītojamajam atgādinātu, ka no rīta jādodas uz izglītības iestādi. **Visos gadījumos gaidīt no pusaudža vecuma izglītojamā apzināti atbildīgu un patstāvīgu rīcību situācijās, kad trūkst pieaugušā iezīmētu audzināšanas robežu, ir pārāk optimistiski.** Tāpēc ir skaidrs, ka šāda un līdzīgas situācijas uzskatāmas par riskus izraisošām un ir jādome par atbalsta pasākumiem.

Līdzīgi ir situācijās, kad izglītojamajiem jāuzņemas atbildība par brāļu un māsu pieskatīšanu. Tas var būt gan vecāku prombūtnes, gan deviantas uzvedības (alkohola vai narkotiku atkarība) gadījumos. Šādā situācijā izglītības iestāde jauniešiem nav prioritāte, un, ja viņš vai viņa nesaņem atbalstu no izglītības iestādes gan mācībās, gan finansiāli, gan emocionāli, pastāv risks, ka skolu viņš vai viņa var pamest jebkurā brīdī.

Nepietiekams vecāku atbalsts bērna mācību grūtību vai uzvedības problēmu samazināšanai arī var radīt izglītības iestādes pamešanas riskus. Vecāku atbalsta trūkuma iemesli var būt dažādi – gan jau minētie, gan arī laulības šķiršana, vardarbība ģimenē u.c. Visi šie notikumi novērš izglītojamā uzmanību no mācībām un samazina motivāciju mācīties.

Situācija, kad bērns tiek ievietots ārpusģimenes aprūpes iestādē, ir nopietns emocionāls pārdzīvojums gan saistībā ar aiziešanu no ģimenes, gan adaptāciju jaunajos sociālajos apstākļos.

Ar ģimeni saistītie PMP riski var skart ne tikai izglītojamos no sociālā riska ģimenēm, bet var izveidoties ikvienā ģimenē. Ja vecāki ir ļoti aizņemti darbā, bērni jūtas atstumti un cieš no vecāku uzmanības trūkuma, un tas var veicināt mācību motivācijas samazināšanos. Līdzīgas problēmas var radīt arī pārlietu liela vecāku kontrole un iejaukšanās bērna vai jaunieša mācībās un nodarbībās izglītības iestādē.

Riska faktors mācību pārtraukšanai var būt arī izglītojamā un viņa ģimenes kultūras vai reliģijas atšķirību ignorēšana. Noteicošais šādās situācijās ir attiecību veidošana un norobežošanās barjeru pārvarēšana.

Nemot vērā, ka PMP ir kompleksa problēma, tad, lai palīdzētu riska grupā esošajiem izglītojamajiem, svarīga ir mērķtiecīga intervence atbalsta sistēmas ietvaros. Pedagoga vērīgums PMP risku apzināšanā, kā arī laikus veikti preventīvie un intervences pasākumi individuālā līmenī ir nozīmīga palīdzība izglītojamajiem viņu turpmākajā izglītības procesā. Kad izvērtēti riski, lai organizētu mērķtiecīgu intervenci, atbalsta sistēmas ietvaros katram izglītojamajam tiek sagatavots individuālais PMP riska mazināšanas plāns (*Risku izvērtējuma veidlapu un vērtēšanas principus skatīt 1. pielikumā*).

2. PAŠVALDĪBU UN IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU LOMA PMP RISKĀ SAMAZINĀŠANĀ

Saskaņā ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 286 "Par konceptuālo ziņojumu "Par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai, lai nodrošinātu 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa "Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus" ieviešanu"" (MK rīkojums Nr. 286, 2016) (turpmāk – Ziņojums), lai nodrošinātu SAM ieviešanu, PMP problemātiku pašvaldībās veido gan **izglītības kvalitāte, gan ģimeņu sociāli ekonomiskais stāvoklis, gan jauniešu un viņu vecāku vērtīborientācija un sadarbības kvalitāte starp izglītības iestādēm, pašvaldībām un valsts institūcijām**, kā arī pašvaldības iespējas nodrošināt jauniešiem pieeju alternatīviem izglītības veidiem.

Nemot vērā pētījuma "Jaunu izaicinājumu un to risināšanas iespēju identificēšana un analīze, kas ietekmē pieaugušo (18–24) iesaistīšanos (atgriešanos) mācīšanās mūža garumā" (2014) PMP jauniešu aptaujas rezultātus, reģionālajā griezumā **jauniešiem tikuši identificēti dažādi PMP cēloņi. Vidzemē** – grūtības apvienot mācības ar darbu un augstas transporta izmaksas. **Rīgas reģionā** – nespēja apvienot mācības ar darbu, atbildību pret ģimeni, hobijiem. Pētījumā secināts, ka Rīgas izglītības iestādēm ir īpaši raksturīgi, ka pedagogi vairāk strādā ar talantīgajiem izglītojamajiem, līdz ar to izglītojamie, kuriem nepieciešama individuāla pieeja, paliek novārtā. **Kurzemē un Zemgalē** – nespēja savienot darbu ar mācībām, īpaši akcentējot darbu ārzemēs. **Latgalē** – dzīves apstākļi, ekonomiskā situācija un mācību satura apguves grūtības, kas saistītas ar neregulāru skolas nodarbību apmeklēšanu un fiziskām grūtībām nokļūt mācību vietā (liels attālums, veselības problēmas, slikta emocionālā pašsajūta).

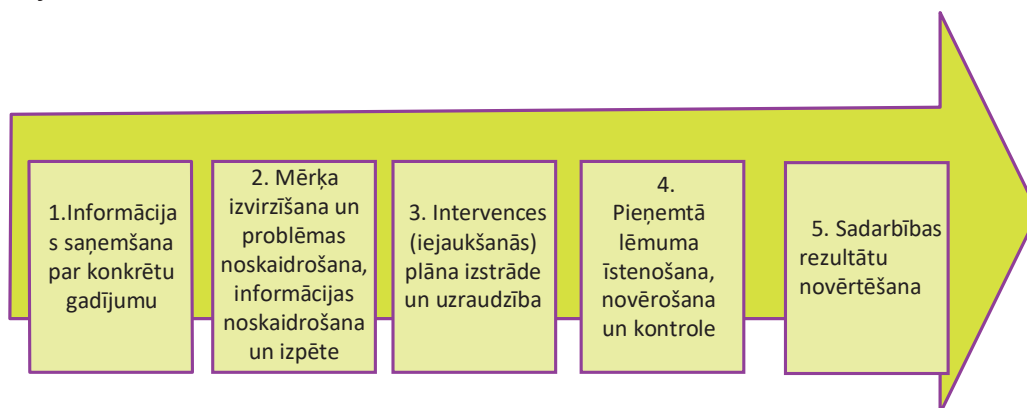
Saskaņā ar pētījuma par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai (IZM 2015) (turpmāk – Pētījums) datiem lielāks PMP risks varētu būt izglītojamajiem, kuri nāk no lauku reģioniem un mācās pilsētā esošās izglītības iestādēs, t.i., gadījumos, kad izglītības iestāde atrodas samērā tālu no pastāvīgās dzīves vietas. Līdz ar to būtiska nozīme ir **pašvaldību savstarpējai sadarbībai** PMP riskam pakļauto izglītojamo apzināšanā un palīdzības sniegšanā, lai viņi atgrieztos mācību iestādē. Pētījumā arī vērojama korelācija ar sociāli ekonomisko situāciju ģimenēs un valstī kopumā.

Sadarbība ir viens no būtiskākajiem nosacījumiem izvirzīto mērķu sasniegšanai. Tomēr starpinstitutionālā sadarbība Latvijas pašvaldībās ir atšķirīga, īpaši akcentējot mazās pašvaldības. Ne katrā pašvaldībā ir izveidots starpinstitutionu sadarbības modelis (bāriņtiesa, pašvaldību sociālie dienesti, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras filiāles, dzimtsarakstu nodaļas, valsts un pašvaldības policija u.c. institūcijas). Ne vienmēr iesaistīto institūciju atbildība un pienākumi pašvaldībās ir precīzi definēti un tiek nodrošināta to darbības nepārtrauktība. Pašvaldības pārsvarā nav veidojušas PMP riska izglītojamo reģistrus, kas veicinātu arī operatīvāku informācijas apmaiņu un starpinstitutionu sadarbību PMP risku novēršanā.

Būtiska ir pašvaldības loma vecāku vai likumisko pārstāvju (turpmāk – vecāki) iesaistīšanai jauniešu izglītības un sociālo problēmu risināšanā. Ne visi PMP riskam pakļauto izglītojamo vecāki

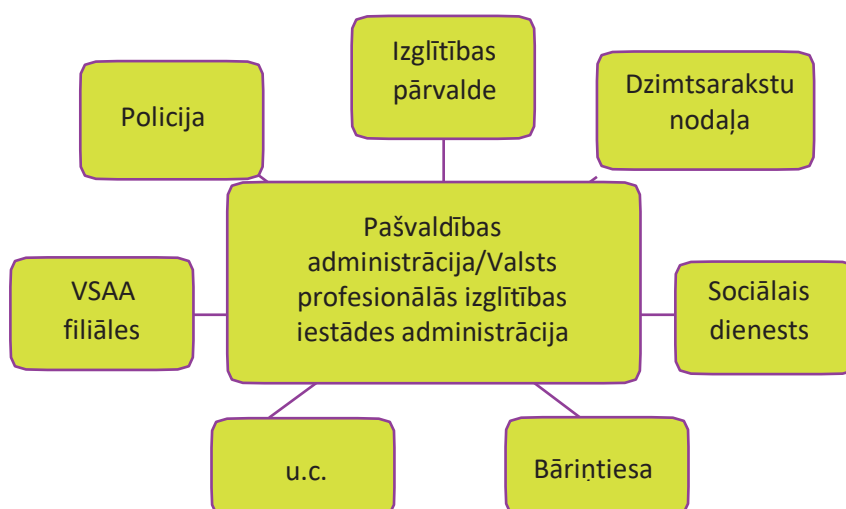
ir informēti un tiek iepazīstināti ar PMP riska situācijām un atbalsta iespējām pašvaldībā.

Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 11.punktā (Saeima 2022) noteikts **pienākums pašvaldībām īstenot bērnu tiesību aizsardzību** attiecīgajā administratīvajā teritorijā, savukārt saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta trešajā daļā noteikto bērna tiesību aizsardzība īstenojama, sadarbojoties ar ģimeni, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām un citām fiziskajām un juridiskajām personām (Saeima 1998). Starpinstitucionālā sadarbība nepieciešama, lai bērnu tiesību aizsardzības subjekti varētu veiksmīgi īstenot normatīvajos aktos noteiktās prasības, nodrošinot bērnu tiesības, piemēram, bērna drošību, aizsardzību, **tiesības uz izglītību**, tiesības būt pasargātam no fiziskas, garīgas un seksuālas ekspluatācijas.

2. attēls. Sadarbības procesa posmi

Starpinstitucionālā sadarbība ir nozīmīga, lai normatīvo aktu noteiktajā kārtībā sniegtu atbalstu izglītības iestādēm, ne tikai nodrošinot izglītības ieguvu, mazinot PMP riskus (apzinot gan institucionālos, gan individuālos faktorus), bet arī risinot dažādus sarežģītus problēmgadījumus. Sadarbības procesu veido sekojoši posmi (ESF projekts “Atbalsta programmu izstrāde un īstenošana sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveidei” 2013) (2. attēls).

3. attēls. Starpinstitūciju sadarbības modelis

Pašvaldībām, kuras līdz šim nav izveidojušas starpinstitūciju sadarbības modeli, kas nodrošinātu gan PMP datu uzkrāšanu un analīzi, gan izstrādātu un veiktu preventīvos pasākumus PMP seku apzināšanā un novēršanā, tas būtu pirmais veicamais uzdevums. Veidojot starpinstitūciju sadarbības modeli, ir jāņem vērā, ka svarīgs ir saskaņots sadarbības komandas darbs, regulāra informācijas aprīte un pieejamība, regulāri plānotas un saskaņotas tikšanās visiem komandas dalībniekiem, jo sanāsmēs būtiska ir visu sadarbības partneru dalība. Sadarbības komandai ir jābūt savlaicīgi informētai par visiem notikumiem (par tiesas sēžu datumiem, lēmumiem, ģimenes apmeklējumiem, izpētes rezultātiem u.c.), kas saistīti ar darbu ar PMP riska izglītojamajiem (3. attēls).

Tā kā PMP problēmgadījumi ir individuāli un atšķirīgi, tad arī risinājumiem jābūt individuāliem, tie nevar būt standartizēti un vienādi visiem PMP riska izglītojamajiem. Pašvaldībai, plānojot atbalstu PMP riska samazināšanai, būtu jāveicina izglītojamo individuālo spēju un talantu attīstība, jānodrošina labvēlīga mācību vide, atbalstošs pedagoģiskais personāls ar vēlmi nepieļaut, ka mācības tiek pārtrauktas priekšlaicīgi.

Pašvaldību loma

Katras pašvaldības pienākums ir nodrošināt bērniem un jauniešiem, kuru dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, iespēju iegūt izglītību, kā arī sekot, lai mācības netiktu priekšlaicīgi pārtrauktas. Viens no PMP riskiem ir ilgstoši neattaisnoti kavējumi. MK noteikumi Nr. 871 "Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība" (2009) nosaka katrai pašvaldībai pienākumu, izmantojot VIIS, vismaz četras reizes gadā apkopot datus par obligāto izglītības vecumu sasniegušajiem bērniem un jauniešiem, kuri neapmeklē izglītības iestādes, un rūpēties par viņu mācību atsākšanu. Pašvaldībai ir būtiski analizēt informāciju par PMP riskiem. MK noteikumi Nr. 89 "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi" (2011) paredz pašvaldības izglītības pārvaldes iestādei vai izglītības speciālistam, ievērojot VIIS ievadīto informāciju, ja nepieciešams, sadarbībā ar izglītības iestādi un citām institūcijām, tostarp sociālo dienestu un bāriņtiesu, noskaidrot izglītības iestādes neapmeklēšanas cēloņus un koordinēt to novēršanu. Tātad pašvaldībām ir īpaši svarīga loma efektīvas informācijas apmaiņas nodrošināšanā starp izglītības iestādēm, pašvaldību un valsts institūcijām, kā arī aktīvā rīcībā priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas iemeslu identifikācijā un novēršanā.

Izglītības iestāžu loma

Nozīmīga loma PMP riska mazināšanā ir izglītības iestādei. MK noteikumi Nr. 276 "Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi" (2019) paredz kārtību, kādā izglītības iestādēm jāievada informācija par ilgstošiem neattaisnotiem izglītojamo kavējumiem, atbilstoši MK noteikumiem Nr. 89, kā arī izglītojamā mācību statusu (eksterns, mācās ārzemēs, mācās uz laiku, mājas apmācība, māj mācība, neapmeklē uz laiku, devies līdzī vecākiem, kas nosūtīti diplomātiskajā dienestā) un atskaitīšanas no izglītības iestādes iemeslu (beidzis, izstājies, miris, bezvēsts prombūtnē, cits iemesls).

MK noteikumi Nr. 89 "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi" (2011)

nosaka izglītības iestādes pienākumu katru dienu reģistrēt izglītojamo kavējumus un informēt par tiem (nepilngadīga) kavētāja vecākus, kā arī ievadīt atbilstošu informāciju par kavējumiem VIIS, ja neattaisnoti kavējumi ieilgst, jo viens no PMP riskiem ir tieši ilgstoši neattaisnoti kavējumi.

Lai varētu veikt preventīvus un intervences pasākumus, jau mācību gada sākumā izglītības iestādei jā sastāda PMP riska grupas izglītojamo saraksts, kurš var tikt papildināts mācību gada gaitā, un plāns risku prevencijai.

Katrā klasē par PMP riskam pakļauto izglītojamo pamanīšanu atbildīgs galvenokārt ir klases audzinātājs (var būt arī cita atbildīgā persona). Uzsvars liekams uz preventīviem un intervences pasākumiem. Skolas administrācijas pārstāvim jā apkopo informācija no visām klasēm. Jau semestra sākumā jā organizē klašu audzinātāju un mācību priekšmetu skolotāju sanāksme, pieaicinot skolas atbalsta personālu, lai apspriestu PMP sarakstu kopumā. Izskatāmie jautājumi ir: kuros gadījumos izglītības iestāde varētu tikt galā pašas spēkiem jeb kādi intervences un prevencijas pasākumi ir izglītības iestādes rīcībā, kādi atbalsta pasākumi (ekonomiskie, konsultācijas mācību priekšmetos, konsultatīvais atbalsts) nepieciešami risku mazināšanai, vai ir nepieciešams piesaistīt pašvaldības atbalstu.

2.1. Projekta īstenotāju, sadarbības partneru un stratēģisko partneru pienākumi un sadarbības iespējas

1. Projekta finanšu saņēmēja – IKVD pienākumi ir:

- projekta vadība, t.sk. finanšu **vadība un uzraudzība**; **vadlīniju**, rekomendāciju **izstrāde**, pilnveide un publiskošana; sadarbības **partneru konsultēšana un uzraudzība**;
- ekspertu piesaiste un to darbības **koordinēšana**; projekta **rezultātu un datu uzskaitē un analīze**; labās prakses **apkopošana**;
- **informācija** un publicitāte; **reģionālo koordinatoru** darbs; projekta dokumentu **pārvaldība**.

2. Projekta sadarbības partneru – pašvaldību un valsts profesionālās izglītības iestāžu pienākumi ir:

- PMP izglītojamo un tiem **nepieciešamā atbalsta apzināšana** pašvaldības teritorijā (valsts profesionālās izglītības iestāžu gadījumā – izglītības iestādē);
- **Preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāna priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai** sagatavošana un īstenošanas koordinēšana pašvaldībā vai valsts profesionālajās izglītības iestādē, iesaistot nepieciešamos stratēģiskos partnerus;
- (pašvaldībām) jaunatnes organizāciju un biedrību vai nodibinājumu, kas veic darbu ar jaunatni, **jaunatnes iniciatīvas projektu atlase**, par pamatu ņemot finansējuma saņēmēja izstrādāto konkursa nolikumu; jaunatnes iniciatīvu projektu īstenošanu nodrošina jaunatnes organizācijas un biedrības vai nodibinājumi, kas veic darbu ar jaunatni, kopā ar pašvaldībā atbildīgo koordinatoru par jaunatnes iniciatīvu projektiem;
- (pašvaldībām) **izglītības iestāžu nodrošināšana ar speciālistiem** un citiem resursiem PMP samazināšanas pasākumu īstenošanai;
- **publicitātes pārskata sagatavošana** ne retāk kā reizi gadā (*skatīt 3. pielikumā*);
- rezultātu un **datu monitorings**, to **analīze** un ietekmes **izvērtēšana**; **mācību kavējumu monitorings** pašvaldības vai profesionālās izglītības iestādes līmenī.

3. Projektā iesaistīto izglītības iestāžu pienākumi ir:

- **mācību kavējumu monitorings** izglītības iestādes līmenī; izglītojamo PMP risku apzināšana un izvērtēšana;

- **atbildīgās personas noteikšana** katram izglītojamajam no PMP riska grupas;
- **izglītojamā individuālā atbalsta plāna izstrāde;**
- **atbalsta pasākumu nodrošināšana** atbilstoši IAP;
- iesaistīto pedagogu **kompetences pilnveide** PMP risku novēršanā.

4. Projekta pašvaldību stratēģisko partneru – pašvaldību dienestu (bāriņtiesa, pašvaldību sociālie dienesti, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras filiāles, dzimtsarakstu nodaļas, valsts un pašvaldības policija u.c.) **un jaunatnes organizāciju un biedrību vai nodibinājumu – pienākums ir:**

- Preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plānā priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai ietverto pasākumu īstenošana.

3. PMP SAMAZINĀŠANAS SISTĒMAS IZVEIDE

Riska faktoru identificēšana nav pietiekama, lai risinātu problēmas. Lai panāktu PMP samazinājumu, izglītojamajiem, kuri identificēti, pamanot dažādus brīdinājuma signālus, jābūt laicīgi nodrošinātiem ar atbalstu, lai viņu pamatproblēmas varētu tikt risinātas.

Pašvaldības ir vispārējās izglītības iestāžu dibinātāji, valsts profesionālās izglītības iestādes atrodas IZM un citu ministriju, kā arī atsevišķu pašvaldību padotībā, un to izglītojamo loku veido izglītojamie no visām pašvaldībām. Pašvaldībai ir jānodrošina, lai tās dibinātajās un teritorijā izvietotajās izglītības iestādēs tiktu īstenots kvalitatīvs izglītības process un tās teritorijā deklarētie obligātās izglītības vecumposma izglītojamie iegūtu izglītību. **PMP gadījumu skaita samazināšanas pasākumu koordinētas sistēmas izveide ir viens no galvenajiem pašvaldības uzdevumiem**, nodrošinot citu institūciju, iestāžu, nevalstisko organizāciju, t. sk. reģionāla un nacionāla līmeņa jaunatnes organizāciju un biedrību vai nodibinājumu, kas veic darbu ar jaunatni, iesaistīšanu sistēmas darbībā.

Pamatojoties uz MK noteikumu Nr. 460 (2016) 16.2. apakšpunktā noteikto, sadarbības partnerim ir jāizstrādā preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns PMP riska samazināšanai. Attīstības plānošanas sistēmas likuma 8. un 9. pants nosaka, ka vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumenti tiek izstrādāti termiņam līdz septiņiem gadiem un ir hierarhiski pakārtoti ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentiem. Sadarbības partnerim preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns PMP riska samazināšanai (turpmāk – Plāns) būtu jāveido projekta īstenošanas periodam. Plānā jāparedz darbības, kas vērstas gan uz institucionāliem, gan uz individuāliem faktoriem. Plānoto uzdevumu izpildei jābūt novērtējamai pēc noteiktiem kvalitātes rādītājiem.

PMP novēršana prasa uzlabojumus ne tikai izglītības, bet arī sociāli ekonomiskajā politikā (ekonomikas izaugsme, nabadzības novēršana, veselības uzlabošana, efektīva migrantu un minoritāšu iekļaušana sabiedrībā). Tāpēc tikai holistiskā pieeja cīņā ar priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu var būt efektīva un ilgtspējīga (European Commission et al. 2014).

Pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr. 460 (2016) 16.2. apakšpunktu, sadarbības partnerim (pilsētu un novadu pašvaldībām, valsts profesionālās izglītības iestādēm) ir jāizstrādā preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns PMP riska samazināšanai (3.1. tabula).

3.1. Preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns PMP riska samazināšanai pašvaldībā vai valsts profesionālās izglītības iestādē

3.1. tabula

N.p.k.	Plānotie mērķi un uzdevumi	Kvalitātes rādītāji	Izpildes periods
Uz institucionālajiem faktoriem orientēti pasākumi			
1.	PMP riska izglītojamo datu bāzes ieviešana un izmantošana	(Piemēram) - Plānots izmantot projektā izstrādāto datu bāzi, kas ļauj identificēt individuālā līmenī PMP riska iemeslus, izglītojamo sociāli ekonomisko stāvokli un citus rādītājus. - Datu bāze kalpo gan prevencijas pasākumu atbalstam, gan PMP statistikas datu iegūšanai. - Tiek veikts mācību kavējumu monitorings.	
2.	Valsts un pašvaldības institūciju iesaistīšanās PMP preventīvo un intervences pasākumu īstenošanā	(Piemēram) - Ir izveidots un ieviests PMP prevencijā iesaistīto institūciju sadarbības modelis. - Iesaistīto institūciju atbildība un pienākumi ir precīzi definēti, tiek nodrošināta to darbības nepārtrauktība. - Nepieciešamības gadījumā tiek piesaistītas citas institūcijas.	
3.	Pedagogu un atbalsta personāla kompetences un kapacitātes darbā ar PMP riska izglītojamajiem uzlabošana	(Piemēram) - Izglītības iestādēs pēc vajadzības tiek nodrošināta atbalsta personāla (pedagoga, psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, speciālās izglītības pedagoga, surdotulka, asistenta, logopēda, ergoterapeita u.c.) pieejamība. - Tiek plānota un īstenota pedagogu un atbalsta personāla kompetences pilnveide darbam ar PMP izglītojamajiem un izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām. - Izglītojamajiem ir pieejamas atbalsta personāla konsultācijas ārpus izglītības iestādes.	
4.	Vienaudžu un jauniešu līderu atbalsta palielināšana PMP riska jauniešiem	(Piemēram) - Darbā ar PMP mērķa grupām un PMP prevencijas pasākumos ir iesaistījušies jauniešu līderi, jaunatnes organizācijas un biedrības vai nodibinājumi, kas veic darbu ar jaunatni. - Ir veikta jaunatnes organizāciju un biedrību vai nodibinājumu, kas veic darbu ar jaunatni, jaunatnes iniciatīvas projektu atlase. - Ir nodrošināts finansējums jaunatnes organizācijām un biedrībām vai nodibinājumiem, kas veic darbu ar jaunatni (gan bāzes, gan projektu finansējums).	

Uz individuālajiem faktoriem orientēti pasākumi			
5.	Vecāku iesaistīšana izglītojamo izglītības un sociālo problēmu risināšanā	<i>(Piemēram)</i> • Vecāki ir informēti un tiek izglītoti par PMP riska situācijām, iespējamajām atbalsta norisēm. • Vecāki ir iesaistīti un līdzdarbojas izglītojamo skolas nodarbībās. • Notiek pieredzes apmaiņas pasākumi ar citiem vecākiem. <i>Vecāki apmeklē atbalsta personāla konsultācijas.</i>	
6.	Palīdzības sniegšana ģimenēm, kurām ir ierobežotas finansiālās iespējas izglītojamo pamatvajadzību nodrošināšanai	<i>(Piemēram)</i> • Ir izvērtēta materiālās palīdzības sniegšanas nepieciešamība, lai mazinātu PMP riskus un vajadzības gadījumā sniegtu individuālu palīdzību pamatvajadzību nodrošināšanai.	
7.	Individuālu, konkrētām situācijām atbilstošu atbalsta pasākumu īstenošana PMP riska izglītojamajiem	<i>(Piemēram)</i> • Starpinstitūciju sadarbībā ir izstrādāti individuāli PMP riska prevencijas un novēršanas plāni, izglītības iestādes ir iesaistītas to īstenošanā. • Izglītības iestādē un pašvaldībā ir individuāla pieeja konkrētu izglītojamo problēmsituāciju risināšanā. • Notiek individuāls, papildu darbs ar PMP riska izglītojamajiem (pedagogi, psihologi, sociālie pedagogi u.c.) gan izglītības iestādē, gan pašvaldībā. • Ir plānots mērķfinansējums (regulārs) konkrētu PMP prevencijas vai seku novēršanas darbību īstenošanai pašvaldībā un tās izglītības iestādēs atbilstoši konkrētām situācijām un vajadzībām.	

4. PAŠVALDĪBĀ UN IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ ĪSTENOJAMO ATBALSTA PASĀKUMU NOTEIKŠANAS UN ATBALSTA PIEŠĪRŠANAS KĀRTĪBA

4.1. Iespējas iesaistīties projektā un saņemt finansējumu

Lai varētu sasniegt projekta “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (8.3.4.0/16/I/001) mērķi un īstenot darbības, pašvaldībām un valsts profesionālās izglītības iestādēm ir jāzina, **kas veicams, lai varētu kļūt par sadarbības partneriem** un saņemt atbalstu projekta īstenošanai.

1. Pirms pieteikšanās projektā pašvaldībām vai valsts profesionālās izglītības iestādēm **jāveic izvērtējums (situācijas apraksts)** (skatīt 4. pielikumā), tajā iekļaujot ziņas par:

- esošo situāciju PMP pašvaldībā vai valsts profesionālās izglītības iestādē pēdējos trīs gados;

- PMP izglītojamo skaitu (pa mācību gadiem); mācību pārtraukšanas cēloņiem;
- PMP riskam pakļauto mērķa grupas izglītojamo kopējo skaitu un riska raksturojumu;
- atbalsta pasākumu pieejamību mērķa grupas izglītojamajiem (pašvaldības institūciju
- speciālistu iesaistīšana, starpinstitucionālā sadarbība u.c. pasākumi);
- stratēģiskajiem partneriem, kuri tiks iesaistīti projektā plānoto darbību īstenošanā.

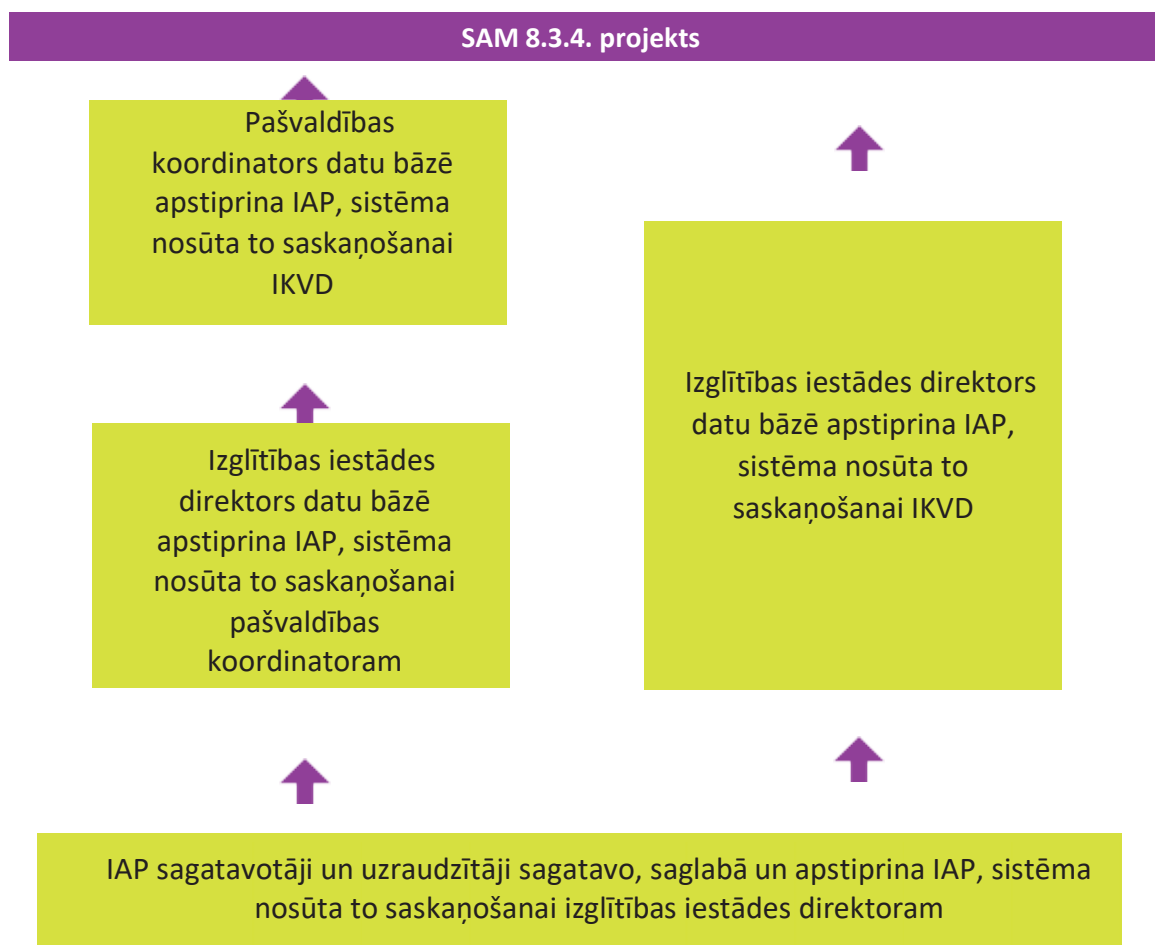
2. Sadarbībā ar stratēģiskajiem partneriem **jāizstrādā preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns** (skatīt 5. pielikumā) PMP samazināšanai pašvaldībā vai valsts profesionālās izglītības iestādē saskaņā ar finansējuma saņēmēja izstrādātajām vadlīnijām (3.1. tabula);

3. Jāiesniedz finansējuma saņēmējam minētā informācija finansējuma saņēmēja norādītajā termiņā;

4. Sadarbības līguma slēgšanas brīdī **nedrīkst būt nodokļu parādu**, kas kopsummā pārsniedz 150 EUR (nepieciešams iesniegt Valsts Ieņēmumu Dienesta izziņu).

Finansējuma saņēmējs, izvērtējot pašvaldību vai valsts profesionālās izglītības iestāžu iesniegto informāciju, slēdz sadarbības līgumus ar sadarbības partneriem visā projekta īstenošanas laikā.

4.2. Atbalsta pasākumu plāna izstrāde un īstenošanas sistēma

4. attēls. Atbalsta pasākumu plāna izstrāde un īstenošanas sistēma

Pēc sadarbības līguma noslēgšanas sadarbības partneris, garantējot PMP riska samazināšanai esošā finansējuma saglabāšanu, no finansējuma saņēmēja (IKVD) saņem finansējumu proporcionāli izglītojamo skaitam izglītības iestādēs un nodrošina atbalsta piešķiršanu atbilstoši izstrādātajiem IAP, lai **nodrošinātu individuālā atbalsta sniegšanu PMP riskam pakļautajiem mērķa grupas izglītojamajiem** un atbalstu **PMP riska grupas izglītojamo iesaistei jaunatnes iniciatīvu projektos ārpus formālās izglītības**.

5. PMP RISKĀ GRUPAS INDIVIDUĀLĀ ATBALSTA PASĀKUMI

Visu vecumu izglītojamajiem jābūt izglītības procesā, kas virzīts uz viņu stipro pušu un talantu attīstību. Agrīni ieviešot preventīvus pasākumus, tiek veidots ieguldījums ne tikai mūsdienu bērnos, bet arī nākotnes vecākos. Ņemot vērā, ka PMP ir kompleksa problēma, tad, lai palīdzētu riska grupā esošajiem izglītojamajiem, svarīga ir mērķtiecīga intervence, kas ietilpst regulāra atbalsta sistēmā. Katra izglītojamā problēmu risināšanai nepieciešama individuāla pieeja, kā arī savlaicīgi preventīvie un intervences pasākumi. Katram izglītojamajam **jāizstrādā individuālā atbalsta pasākumi**. Svarīga arī vecāku darbība problēmas novēršanā – ģimenes resursi. Jāizvērtē izglītojamajam piemērotākā izglītības iegūšanas forma – izglītības iestādes resursi. Nepieciešams komplekss risinājums, savlaicīga atbalsta sniegšana un individuāls darbs ar izglītojamo.

5.1. Individuālā atbalsta pasākumi PMP riska grupas izglītojamajiem

Individuālā atbalsta pasākumi:

- IAP;
- individuālais atbalsts: transports, ēdināšana, mācību līdzekļi, naktsmītnes

nodrošināšana, individuālie lietošanas priekšmeti;

- konsultācijas (atbalsta personāla vai mācību priekšmeta/-u konsultācijas);
- konsultatīvais atbalsts;
- jaunatnes iniciatīvas projekti.

IAP

IAP ietver izglītojamā izvērtēšanu (ar mācību darbu/izglītības iestādes vidi saistītie riski, sociālās vides un veselības riski, ar ģimeni saistītie riski, ekonomiskie riski, tajā skaitā izglītojamā stiprās puses), un individuālā PMP riska mazināšanas plāna izstrādi, ietverot problēmas, risku pamatojumu un nepieciešamo atbalsta pasākumu noteikšanu un īstenošanu, tajā skaitā nepieciešamo pedagogu un speciālistu konsultācijas un konsultatīvo atbalstu. Konsultācijas un konsultatīvais atbalsts jāizvērtē atbilstoši izglītojamā slodzei skolā un ārpus skolas nodarbībās. Risku pamatojumā detalizēti jāapraksta izvēlētais risks, piemēram, ar mācību darbu un izglītības iestādes vidi saistītie riski:

- Neattaisnotie mācību kavējumi cik stundas, vai kavē pirmās vai pēdējās stundas vai konkrētu mācību priekšmetu, kāpēc?
- Grūtības mācību satura apguvē kādā mācību priekšmetā, kas sagādā grūtības, ko izglītojamais nav apguvis un kas sagādā grūtības?
- Iekavēta mācību satura apguve iepriekšējā izglītības posmā kādā mācību priekšmetā/-os, ko izglītojamais nav apguvis, kādu iemeslu trūkst?
- Uzvedības problēmas mācību procesā vai ārpus tā (klasē, skolā), uzvedība neatbilstoša vecumposmam, zems pašvērtējums, nav atbilstoši socializējies (nav atbilstošas sociālas kompetences), ilgstoši bez vecāku uzmanības, psihoemocionāli traucējumi (stress, dusmas u.c.);
- Valodas barjera – jāapraksta kāds traucējuma veids, vai arī nepieciešama konsultācija

latviešu valodā mazākumtautību, reemigrējošo un imigrantu izglītojamo atbalstam.

IAP tiek sagatavots un saskaņots uz katru semestri atsevišķi. Pēc nepieciešamības IAP var tikt sagatavots arī vasaras brīvlaikam, ja izglītojamajam noteikts pagarinātais mācību gads. Pirms IAP sagatavošanas, tiek saskaņota IAP izveide ar izglītojamā vecākiem/aizbildņiem, ja izglītojamais nav sasniedzis pilngadību, savukārt, ja izglītojamais ir pilngadīgs, tad IAP sagatavošanu akceptē pats izglītojamais. Ja semestra laikā tiek veiktas izmaiņas IAP, tad tas nav atkārtoti jāaskaņo ar nepilngadīgā izglītojamā vecākiem, bet ir tikai jāinformē par izmaiņām, taču jebkuras izmaiņas ir jāaskaņo ar pašvaldības pilnvaroto personu. Detalizētāka informācija par IAP sagatavošanu pieejama 6. pielikumā. Semestra beigās IAP sagatavotājs/uzraudzītājs elektroniski izvērtē plānu/-us IKVD noteiktajā termiņā. Detalizētāka informācija un instrukcija IAP izvērtēšanai pieejama 7. pielikumā.

IAP piemērs datu operatīvajā sistēmā

Individuālie atbalsta plāni	IAP izglītojamais	Dokumenti	Riski	Atbalsta pasākumi
Izglītojamā ID: V247-11846 Personas kods: Vārds, uzvārds: Dzimšanas datums: 27.05.2008 Dzimums: Vīrietis ☐ Persona ar invaliditāti		Izglītības iestāde: Jelgavas 4. vidusskola Programma: 21014111 Pamatizglītības profesionāli orientētā virziena programma Klase/kurss: 11 Piederība no: 01.09.2015 Piederība līdz:		
Faktiskās dzīvesvietas adrese: * Jelgava, "Lācītes"				
Mācību gads: * 2018/2019		Semestris: * 1. semestris		
IAP sākuma datums: * 05.09.2018		IAP beigu datums: * 21.12.2018		
IAP statuss: Saskaņošanā		IAP statusa datums: 13.08.2018		
Izglītojamais saņem atbalstu citos ESF projektos: ☒ SAM 8.3.2.2. "Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai". ☐ SAM 8.3.5. "Uzlabot pieeju karjeras atbalstam izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs"				
Izglītojamā stiprās puses (resursi) konkrētajā situācijā:				

[Individuālie atbalsta plāni](#)[IAP izglītojamais](#)[Dokumenti](#)[Riski](#)[Atbalsta pasākumi](#)

Izglītojamā ID: V247-11130

Vārds, Uzvārds:

Mācību gads: 2018/2019

Semestris: 1. semestris

[Mācību darba/ izglītības iestādes riski](#)[Sociālās vides un veselības riski](#)[Ar ģimeni saistītie riski](#)[Ekonomiskie riski](#)

Risks	Vērtējums (0-3)	Risku pamatojums	Reģistrētie atbalsta pasākumi	Stundas
Neattaisnotie mācību kavējumi	0 ▼		0	0
Grūtības mācību satura apguvē	0 ▼		0	0
Iekavēta mācību satura apguve iepriekšējā izglītības posmā	0 ▼		0	0
Zemi mācību sasniegumi	0 ▼		0	0
Uzvedības problēmas	0 ▼		0	0
Konflikti ar klases/skolas/kursa biedriem	0 ▼		0	0

Individuālie atbalsta plāni

IAP izglītojamais

Dokumenti

Riski

Atbalsta pasākumi

Plānotie pasākumi

Saņemtie - Kopsavilkums

Saņemtie - Detalizācija

Izglītojamā ID

V247-11130

Personas kods

☐ Nav piesaistīts IAP

Meklēt

Notīrīt

[↗ Izvērstā meklēšana](#)

Ierakstu skaits lapā: 15 ▼

Izglītojamā ID	Periods	Mācību gads (semestris)	Riska grupa	Risks	Atbalsta pasākuma veids	Stundas	Pedagogs	Plānotais finansējums
V247-11130	03.09.2018-31.12.2018	2018/2019 (1.semestris)	Ekonomiskie riski	Apgrūtināta nokļūšana izglītības iestādē	Transports - Starppilsētu transports	0		100.00
V247-11130	03.09.2018-31.12.2018	2018/2019 (1.semestris)	Mācību darba/ izglītības iestādes riski	Iekavēta mācību satura apguve iepriekšējā izglītības posmā	Konsultācijas - Latviešu valoda	18		172.08
V247-11130	03.09.2018-31.12.2018	2018/2019 (1.semestris)	Mācību darba/ izglītības iestādes riski	Iekavēta mācību satura apguve iepriekšējā izglītības posmā	Konsultācijas - Matemātika	12		114.72

IAP izvērtējuma piemērs datu operatīvajā sistēmā

Individuālie atbalsta plāni	IAP izglītojamais	Dokumenti	Riski	Atbalsta pasākumi	Izvērtējums
-----------------------------	-------------------	-----------	-------	-------------------	-------------

Izglītojamā ID:
Vārds, Uzvārds:

Mācību gads:
Semestris:

Atbalsta pasākuma veids	Pedagogs	Riska grupa	Risks	Izmaiņu vērtējums	Plān. stundas	Plān. EUR	Īsten. stundas	Īsten. EUR
IAP sagatavošana un uzraudzība					10	109,80		0,00
Transports - Starppilsētu transports		Ekonomiskie riski	Apgrūtināta nokļūšana izglītības iestādē	Nemainījās	0	30,00		30,00
KOPĀ:					10	139,80	0	30,00

IAP izstrāde un ietvertu atbalsta pasākumu īstenošana veicinājusi izglītojamā problēmu risināšanu:

Piekrītu ▼

Lūdzu, novērtējiet savas zināšanas, prasmes PMP (priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas) problēmsituāciju risināšanā

▼

Cik lielā mērā, Jūsprāt, skolotājs var ietekmēt izglītojamā lēmumu priekšlaicīgi pārtraukt mācības?

▼

Kāda ir Jūsu pedagoģiskā darba pieredze?

▼

IAP atbildīgās personas secinājumi:

Plāns izvērtēts un noslēgts:

Izglītojamo atbalsta pasākumi

1. **Mācību kavējumu novēršanas pasākumi**, kas vērsti uz to, lai atvieglotu izglītojamo nokļūšanu izglītības iestādē, uzturēšanos tajā, mazinātu ekonomiskā faktora (zemi vecāku ienākumi) negatīvo ietekmi:
 - sabiedriskā transporta izdevumu segšana;
 - ēdināšanas izdevumu segšana;
 - naktsmītnes izdevumu segšana.
2. **Atbalsts sociālo problēmu risināšanā**, kas saistīts ar tādu PMP risku mazināšanu kā nelabvēlīga sociālā un ģimenes vide, atkarību izraisošu vielu lietošana, zema vecāku līdzdalība un ilgstoša prombūtne:
 - pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās mācību pamešanas riska gadījumos;
 - atbalsts izglītības iestādes personālam konfliktējošu attiecību risināšanai un darbam ar izglītojamā ģimeni PMP risku agrīnai identificēšanai;
 - konsultatīvs atbalsts;
 - individuālo lietošanas priekšmetu nodrošināšana.
3. **Pasākumi, kas vērsti uz izglītojamā mācīšanās motivācijas celšanu un sekmju līmeņa paaugstināšanu:**
 - konsultācijas (atbalsta personāla vai mācību priekšmeta/-u konsultācijas);
 - konsultatīvs atbalsts;
 - jaunatnes iniciatīvas projektu pasākumi.
4. **Pasākumi, kas vērsti uz ekonomisko risku samazināšanu:**
 - sabiedriskā transporta (t.sk. speciālā transporta) izdevumu segšana;
 - ēdināšanas izdevumu segšana;
 - mācību līdzekļu nodrošināšana;
 - individuālo lietošanas priekšmetu nodrošināšana.

Viena no ESF projekta darbībām ir saistīta ar **konsultatīvā atbalsta saņemšanas iespēju** nodrošināšanu izglītojamajiem PMP risku samazināšanai un **sniegtā konsultatīvā atbalsta novērtējumu**. Tādējādi KA iekļaujas plašajā preventīvajā un intervences politikā individuālā līmenī, lai atsevišķiem izglītojamajiem, kuri varētu pārtraukt mācības, nodrošinātu viņu vajadzībām atbilstošu atbalsta mehānismu. Preventīvās politikas mērķis ir samazināt PMP risku pirms tam, kad sākušās problēmas. Intervences politika ir vērsta gan uz personīgo attīstību, lai palielinātu riskam pakļauto skolēnu un audzēkņu izturību, gan uz tādu konkrētu grūtību atrisināšanu, kas var būt sociālas, kognitīvas vai emocionālas (Komisijas paziņojums 2011). Tas nozīmē, ka bez mācību procesa pielāgošanas izglītojamo vajadzībām, individuālas mācību pieejas nostiprināšanas, padomu došanas (kas varētu palīdzēt atsevišķiem izglītojamajiem pārvarēt, piemēram, mācību problēmas, izmantojot individuālu pieeju vai darbu mazās grupās), nozīmīgi ir arī sniegt KA riskam pakļautajiem izglītojamajiem. KA jābūt elastīgam un atbilstošam izglītojamā individuālajām vajadzībām, jo tas ir vērsts uz t. s. individuāliem faktoriem un orientēts uz indivīda vērtību, motivācijas, attieksmes un uzvedības veidošanu.

KA jābūt orientētam uz indivīda vērtību, attieksmes un uzvedības veidošanu, tas var būt saistīts gan ar konkrētu mācību saturu, gan ar daudziem citiem individuālo faktoru jautājumiem.

Dažādu konsultāciju (konsultēšanas) pieejamība Latvijas iedzīvotājiem kā viens no valsts

pakalpojumiem, lai uzlabotu sabiedrības dzīves kvalitāti, ir aktualizēta arī politikas dokumentos. Konsultēšana izglītības vidē aktualizēta konceptuālajā ziņojumā “Par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai, lai nodrošinātu 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” ieviešanu” (MK rīkojums Nr. 286, 2016). Tas nozīmē, ka jāstiprina izglītības vidē strādājošo speciālistu izpratne, prasmes un iemaņas konsultēšanas jomā.

Atbilstoši profesijas standartam pedagoga obligāts pienākums ir organizēt sadarbību ar vecākiem, pedagogiem, citiem speciālistiem un sabiedrību, un tas ietver tādus uzdevumus kā informēt un konsultēt vecākus vai aizbildņus mācību un audzināšanas jautājumos un iesaistīt vecākus vai aizbildņus, speciālistus un sabiedrību pedagoģiskajā procesā. Pedagogam jānodrošina izglītojamā personības izaugsme – intelektuālās, emocionālās un sociālās attīstības vienotība, tikumisko īpašību attīstība, jāveicina izglītojamo līdzdalība, sadarbība un atbildība pedagoģiskajā procesā, jāsekmē vērtībizglītība, jāveido izpratne par darba dzīvi un karjeras plānošanu, jāveido runas un uzvedības kultūra (Izglītības un zinātnes ministrija 2004).

Ieteikumi KA saņēmējam

1. Izveidojiet **savstarpējas uzticēšanās attiecības** un vienojieties ar PMP riska grupas izglītojamo (KA saņēmēju) par sadarbību;
2. Noslēdziet rakstisku vienošanos ar KA saņēmēju (*skatīt 8. pielikumā*);
3. Paudiet (izrādiet) savu interesi par KA saņēmēja dzīvi;
4. Nemoralizējot sakiet, ka, jūsuprāt, skolas neapmeklēšana (vai cita PMP riska uzvedība) nav nekas labs, pozitīvs;
5. KA saņēmējam, visticamāk, ir atšķirīgi uzskati par skolas neapmeklēšanu (vai citu PMP riska uzvedību). Pieņemiet viņa *negatavību* mainīt uzvedību, piekrīti tam, ka viņš vai viņa uzskata skolas neapmeklēšanu (vai citu PMP riska uzvedību) par nenozīmīgu problēmu vai pat atzīstamu uzvedību (ja viņš vai viņa tā saka). KA saņēmēja patiens viedoklis liecina, ka jūsu vidū pastāv uzticēšanās;
6. Uzsveriet domu, ka lēmumus par savu dzīvi pieņem vienīgi pats KA saņēmējs. Skolas neapmeklēšana (vai cita PMP riska uzvedība) tāpat kā skolas regulāra apmeklēšana (vai citai PMP riska uzvedībai pretēja uzvedība) ir viņa (viņas) paša (pašas) izvēle;
7. Veiciniet skolas neapmeklēšanas (vai citas PMP riska uzvedības) pārvērtēšanu (atkārtotu izvērtēšanu);
8. Nesteidziniet KA saņēmēju “saņemties”, “sākt jaunu dzīvi”. Viņam (viņai) pie šīs atziņas jānonāk pašam (pašai), bet, lai tas notiktu, nepieciešams veicināt pašizpēti un pašanalīzi (sevis izpēti), nevis darbību, rīcību;
9. Palīdziet KA saņēmējam apzināties, kā viņam vai viņai sākusies skolas neapmeklēšana (vai cita PMP riska uzvedība). Tas palīdz atcerēties laiku pirms skolas neapmeklēšanas (vai citas PMP riska uzvedības) un ieraudzīt atšķirības, ieskaitot atsevišķus pašreizējās uzvedības negatīvos aspektus;
10. Izskaidrojiet un personalizējiet iespējamos riskus, t.i., raksturojiet, kādas varētu būt šādas uzvedības sekas nākotnē tādām cilvēkam kā KA saņēmējs;
11. Pārrunājiet mācību stundu regulāras apmeklēšanas (vai citas PMP riska uzvedībai pretējas

uzvedības) pamēģināšanu kā iespējamo uzvedību;

12. Uzmanīgi uz klausot KA saņēmēja stāstījumu, centieties saklausīt, pamanīt neatbilstību starp konsultējamā *iespējamajiem “Es”* un skolas neapmeklēšanu (vai cita PMP riska uzvedību). Atspoguļojiet un uzdodiet papildjautājumus, lai KA saņēmējam palīdzētu apzināties situācijas ambivalenci (divpusīgumu);

13. Izrādiet vēlmi turpināt sadarbību ar konsultējamo (tikties atkārtoti). (*Detalizētāka informācija par KA pamatprincipiem 2. pielikumā.*)

5.2. Atbalsta pasākumi iesaistītajām grupām (pašvaldības, pedagogi, vecāki, atbalsta personāls, jaunatnes organizācijas u.c.)

Atbalsta pasākumi:

- **ievadsemināri;**
- **supervīzijas;**
- **darbnīcas;**
- **konferences;**
- **jaunatnes iniciatīvu projekti;**
- **profesionālās kompetences pilnveides programmas.**

Detalizēta informācija par atbalsta pasākumiem iesaistītajām grupām pieejama projekta mājaslapā www.pumpurs.lv sadaļā “Aktivitātes”.

● **metodiskā atbalsta līdzekļi:**

1. Infomateriāls – Konsultēšanas vadlīnijas;
2. Infomateriāls – Rekomendācijas uzvedībai un sadarbībai klasē;
3. Infomateriāls – Rekomendācijas darbam ar vecākiem;
4. Infomateriāls – Sadarbība audzināšanas jomā;
5. Infomateriāls – Rekomendācijas konfliktu risināšanai;
6. Infomateriāls – Rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai;
7. Infomateriāls – Kritēriji izglītības iestāžu darba ar PMP riskam pakļautajiem audzēkņiem vērtēšanai (nav pieejams mājaslapā).

Detalizēta informācija par metodiskā atbalsta līdzekļiem (1.-6.) pieejama projekta mājaslapā www.pumpurs.lv sadaļā “Partneriem”.

6. NOSACĪJUMI UN IESPĒJAS JAUNATNES ORGANIZĀCIJU, BIEDRĪBU UN NODIBINĀJUMU, KAS STRĀDĀ AR JAUNATNI, IESAISTEI

Pētījumos uzsvērta jauniešu organizāciju būtiskā loma darbā ar jaunatni, t. sk. arī PMP riska samazināšanā. Jaunatnes organizāciju un biedrību vai nodibinājumu iesaiste ir paredzēta kā neformālās izglītības aktivitāšu nodrošināšana visa gada garumā ārpus formālās izglītības, tai skaitā mācību brīvlaikos. Jaunatnes iniciatīvu projektu konkursus organizē pašvaldības - projekta sadarbības partneri. Pašvaldībai ir jāzina, ka finansējuma saņēmējs attiecībā uz jaunatnes iniciatīvu projektiem veic šādas darbības:

- **izstrādā vienotu jaunatnes iniciatīvu projektu atklāto konkursu nolikumu** (turpmāk – Nolikums), tostarp vienotus projektu vērtēšanas kritērijus, par pamatu ņemot ES programmas “Jaunatne darbībā” īstenošanas vadlīnijas attiecībā uz 1.2. apakšprogrammu “Jauniešu iniciatīvas”;
- **nosaka katram sadarbības partnerim pieejamo finansējuma kvotu** jaunatnes iniciatīvu projektu īstenošanai;
- **nodrošina priekšfinansējumu 80%** apmērā no jaunatnes iniciatīvu projekta summas 30 dienu laikā no datuma, kad līgumu par jaunatnes iniciatīvu projekta īstenošanu parakstījušas abas puses (vai nosakot citu termiņu līgumā).

Jaunatnes iniciatīvu projektu ietvaros īstenotais atbalsts ir vērsts uz PMP riska grupas izglītojamo motivācijas turpināt izglītību palielināšanu un viņu aktīvas līdzdalības ikdienas dzīvē veicināšanu un atbilst plānotajiem uzdevumiem, **kas noteikti pašvaldības izstrādātajā plānā PMP samazināšanai.**

Jaunatnes iniciatīvu projekti tiek izstrādāti, izvērtēti un īstenoti saskaņā ar šiem dokumentiem:

- Konkursa „Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska jauniešu iesaiste jaunatnes iniciatīvu projektos” nolikums (tai skaitā vērtēšanas kritēriji);
- Metodika „Vienreizējā maksājuma piemērošanas metodika jaunatnes iniciatīvu projektu īstenošanai darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa „Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” ietvaros” (turpmāk – Metodika);
- Izglītības kvalitātes valsts dienesta metodoloģiskās vadlīnijas darbam projektā „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai”;
- Ministru kabineta 12.07.2016. noteikumi Nr. 460 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” īstenošanas noteikumi”.

Visi šie dokumenti un citi informatīvie materiāli ir pieejami projekta mājaslapā.

Jaunatnes iniciatīvu projektu konkursi tiek organizēti, lai sasniegtu **projektā noteiktos mērķus:**

- palielināt priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas (turpmāk – PMP) riska grupas izglītojamo motivāciju turpināt izglītību un veicināt viņu aktīvu līdzdalību ikdienas dzīvē;
- iesaistīt PMP riska grupas izglītojamās jauniešu aktivitātēs un jaunatnes iniciatīvu projektos ārpus formālās izglītības, nodrošinot aktivitāšu pieejamību iespējami tuvu bērnu un

jauniešu dzīves un mācību vietai.

- **Projekta iesniedzējs** – jaunatnes organizācija, biedrība vai nodibinājums, kas veic darbu ar jaunatni, vai jaunatnes organizācija, biedrība vai nodibinājums, kas veic darbu ar jaunatni, sadarbībā ar jauniešu iniciatīvu grupu.

- **Projekta mērķa grupa** – vispārējās izglītības iestāžu izglītojamie no 1. līdz 12. klasei, kā arī to profesionālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu, kuras īsteno profesionālās izglītības programmas, izglītojamie no 1. līdz 4. kursam, t.sk. PMP riska grupas izglītojamie atbilstoši Nolikuma 3. punktam.

- **Minimālais PMP riska grupas izglītojamo skaits**, kas iesaistāms projektā, ir ne mazāks kā 10% no mērķa grupas. Tas tiek apliecināts ar pašvaldības vadītāja (vai tā pilnvarotas personas) vai izglītības iestādes vadītāja parakstu.

Vienam projektam pieejamais finansējuma apmērs ir 4600 EUR, kas 100% tiek nodrošināts no projekta līdzekļiem. Jaunatnes iniciatīvu projektu ietvaros tiek piemērots vienreizējais maksājums.

Projekta iesniedzējam pēc projekta īstenošanas pašvaldībā ir jāiesniedz:

1. noslēguma pārskats par jaunatnes iniciatīvu projekta īstenošanu – ir izveidota veidlapa;
2. jaunatnes iniciatīvu projekta dalībnieku sarakstu ar dalībnieku parakstiem (kopija);
3. apliecinājums par piešķirtā finansējuma izlietojumu un uzskaiti;
4. apliecinājums par iesaistītajiem PMP riska jauniešiem.

Pieņemot lēmumu par jaunatnes iniciatīvu projekta iesnieguma un noslēguma pārskata apstiprināšanu, **pašvaldība izvērtē:**

- jaunatnes iniciatīvu projektā iesaistītās mērķa grupas lielumu, tai plānoto un īstenoto pasākumu mērogu, kā arī jaunatnes iniciatīvu projekta īstenošanas vietu un termiņu jaunatnes iniciatīvu projektam pieejamā finansējuma ietvaros;
- plānoto un faktiski veikto pasākumu ietekmi uz jaunatnes iniciatīvu projekta un 8.3.4. SAM mērķa sasniegšanu.

Ja rezultātus apliecināšie dokumenti pašvaldībā netiek iesniegti vai pašvaldības lēmums par iesniegto noslēguma pārskatu nav pozitīvs, jaunatnes projekta īstenošana līgumā noteiktajā kārtībā, bet ne vēlāk kā līdz sadarbības līgumā noteiktā pēdējā pārskata perioda beigām atmaksā pašvaldībai saņemto avansu.

Pašvaldības pienākumi šīs darbības ietvaros ir:

1. Izsludināt atklātu projektu konkursu (izmantojot IKVD izstrādāto konkursa nolikumu un publicējot pašvaldības un pašvaldībā esošo valsts profesionālās izglītības iestāžu izstrādāto preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plānu PMP samazināšanai), saskaņot konkursa izsludināšanu ar projekta īstenošanas personālu;
2. Nodrošināt iesniegto projektu vērtēšanu atbilstoši konkursa nolikumam, t.sk. izveidojot konkursa komisiju vismaz trīs balsstiesīgu komisijas locekļu sastāvā;
3. Pieņemt lēmumu par projekta iesniegumu apstiprināšanu, apstiprināšanu ar nosacījumu vai projekta iesnieguma noraidīšanu;
4. Publicēt paziņojumu par atklāta projektu konkursa rezultātiem pašvaldības tīmekļa vietnē;
5. Slēgt līgumus ar projekta iesniedzējiem par projekta īstenošanu;
6. Informēt projekta īstenošanas personālu par noslēgtajiem līgumiem un sūtīt avansa

pieprasījumu (uz kā pamata tiks piešķirts avansa maksājums 80% apmērā);

7. Pieņemt lēmumu par projekta noslēguma pārskata apstiprināšanu un iesniegt to IKVD, nosūtot arī atlikuma maksājuma pieprasījumu (pēc saskaņojuma tiek piešķirts atlikuma maksājums 20% apmērā);

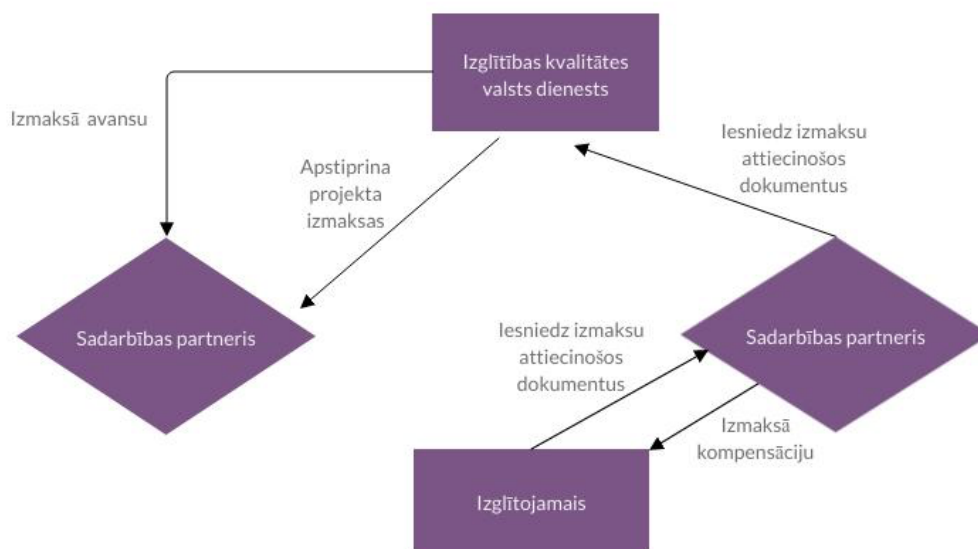
8. Veikt avansa un noslēguma maksājumus projekta īstenotājam.

Sīkāka informācija par Jaunatnes iniciatīvu projektiem un atbilstošie dokumenti atrodam projekta mājaslapā – <http://www.pumpurs.lv/lv/jaunatnes-iniciativu-projekti>.

NB! *Sadarbības partnera pienākums ir pievienot visus nepieciešamos dokumentus datu operatīvajā sistēmā IKVD saskaņošanai!*

7. SADARBĪBAS PARTNERU FINANŠU PLŪSMAS APRAKSTS

IKVD kā projekta īstenotājs un finansējuma saņēmējs izstrādā kopējo finansēšanas plānu finansējuma saņemšanai un tālākai sadalei sadarbības partneriem pārskata gadam (5. attēls).

5.attēls. Sadarbības partneru finanšu plūsma

Sadarbības partneris (pašvaldība vai valsts profesionālās izglītības iestāde) pēc sadarbības līguma noslēgšanas, lai saņemtu atbalstam paredzēto finansējumu, iesniedz finansēšanas plāna projektu. Darbs pie IAP sagatavošanas un īstenošanas var tikt uzsākts un apmaksāts sākot ar brīdi, kad IAP sagatavotājs/konsultāciju sniedzējs u.c. ir juridiski noformējuši darba tiesiskās attiecības projektā (*skatīt 9. pielikumā*).

Visi sadarbības partneri (pašvaldības un valsts profesionālās izglītības iestādes) ne vēlāk kā līdz katra gada 10. septembrim un 10. janvārim iesniedz IKVD saskaņošanai plānotā budžeta projektu attiecīgā mācību gada semestrim, ietverot informāciju par Projekta atbalstāmo darbību īstenošanai nepieciešamo finansējumu sadalījumā pa izdevumu budžeta pozīcijām. IKVD ne vēlāk kā līdz minēto mēnešu 20. datumam elektroniskā veidā nosūta sadarbības partnerim informāciju par saskaņojumu.

Papildus tam, profesionālās izglītības iestādes ne vēlāk kā līdz katra gada 10. novembrim iesniedz IKVD saskaņošanai finansēšanas plāna projektu sadalījumā pa ceturkšņiem un budžeta izdevumu ekonomiskās klasifikācijas kodiem (EKK) nākamajam gadam. IKVD finansēšanas plānu ne vēlāk kā līdz minētā mēneša 20. datumam iesniedz Izglītības un zinātnes ministrijā. Finansēšanas plāni tiek aktualizēti reizi ceturksnī.

Ja sadarbības partneru iesniegto finansēšanas plānu projektu kopējā summa pārsniedz pārskata gada kopējā finansēšanas plāna summu, tad finansējums sadarbības partneriem tiek

sadalīts proporcionāli informācijai par PMP riska grupas izglītojamajiem atbilstoši MK noteikumu Nr. 460 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa "Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus" īstenošanas noteikumi" 21. punktam (MK noteikumi Nr. 460, 2016), ievērojot kvotas.

Ja sadarbības partnerim, mainoties informācijai par PMP riska grupas izglītojamajiem (mainās izglītojamo skaits), nav iespējams izpildīt finansēšanas plānu vai trūkst līdzekļu darbību īstenošanai, tad viņš informē IKVD. Sadarbības partneris ne biežāk kā reizi ceturksnī, ja nepieciešams, var precizēt un līdz kārtējā mēneša 10. datumam iesniegt IKVD saskaņošanai finansēšanas plāna projektu. Pārskata gada noslēgumā sadarbības partneriem - pašvaldībai, neizlietotie finanšu līdzekļi tiek pārcelti uz nākošo mācību semestri.

Valsts budžeta iestādēm kontu Valsts kasē projekta norēķinu veikšanai atver atbildīgā nozares ministrija; republikas pilsētu un novadu pašvaldības atver kontu Valsts kasē projekta norēķinu veikšanai. Informāciju par atvērto norēķinu kontu Valsts kasē sadarbības partneris iesniedz IKVD 5 darba dienu laikā no konta atvēršanas dienas.

Sadarbības partneris nodrošina atsevišķu grāmatvedības uzskaiti vai atbilstošu uzskaites kodu sistēmu attiecībā uz visiem ar projekta saistītajiem darījumiem tā, lai izdevumi būtu identificējami, nodalīti no pārējām izmaksām un pārbaudāmi, un tos apliecina attiecīgi attaisnojuma dokumentu oriģināli. Sadarbības partneris izdrukā Valsts kases konta izdrukas par katrā mēnesī izmaksātajām summām un kopā ar attaisnojuma dokumentu oriģināliem uzglabā savā iestādē atbilstoši projekta nomenklatūrai, kā arī līdz katra nākamā mēneša 10. datumam dubultā finansējuma riska novēršanai datu operatīvās uzskaites sistēmā ievada nepieciešamo informāciju par katru konkrēto personu, kura saņēmusi finansējumu un izmaksāto finansējuma apjomu sadalījuma pa budžeta pozīcijām.

Visos ar projekta ieviešanu saistītajos dokumentos, t. sk. maksājuma uzdevumos/rīkojumos un rēķinos, norāda projekta identifikācijas numuru.

7.1. Dubultā finansējuma riska novēršana

Sadarbības partneriem nav pieļaujama projekta dubultā finansēšana, tas ir - projekta ietvaros īstenojamās darbības nav finansētas un netiek finansētas no jebkādiem citiem finanšu līdzekļu (valsts vai pašvaldību budžeta, u.c.) avotiem. Lai novērstu dubulta finansējuma risku kādā no projekta Nr. 8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" darbībām, sadarbības partneriem, sagatavojot IAP datus operatīvās uzskaites sistēmā nepieciešams norādīt, kādos projektos vai valsts atbalsta pasākumos izglītojamais ir saņēmis finansiālu vai materiālu atbalstu. Par informācijas patiesumu atbild sadarbības partneris. Ja informācija nav patiesa, izlietotie finanšu līdzekļi tiek atzīti par neattiecināmiem, un sadarbības partneris tos sedz no sava budžeta līdzekļiem.

Lai IAP iekļautu vienu vai vairākus ekonomiskā atbalsta pasākumus (ēdināšana, naktsmītnes, transports, individuālos lietošanas priekšmetus, individuālos mācību līdzekļus), no izglītojamā deklarētās dzīvesvietas pašvaldības ir jāsaņem apliecinājums par to, kāds atbalsts izglītojamam ir vai nav pieejams no pašvaldības vai valsts budžeta līdzekļiem. Projektam, kopā ar izdevumu pamatojošajiem ikmēneša dokumentiem par ekonomisko risku atbalsta pasākumiem, jāiesniedz šādu darbību pamatojošs dokuments – lēmums/izziņa no sociālā dienesta ar apliecinājumu par

veiktajām darbībām vai cits apliecinājums, ka līdzekļi no citiem finansējuma avotiem izglītojamajam nav pieejami.

7.2 Publisko iepirkumu veikšanas kārtība

Sadarbības partneris ne vēlāk kā 15 darba dienas pirms iepirkuma procedūras uzsākšanas iesniedz IKVD iepirkuma plānu (*skatīt 10. pielikuma*) atbilstoši IKVD noteiktajam veidlapas paraugam, norādot informāciju par visām piegādēm un pakalpojumiem, par kuriem projekta ietvaros sadarbības partneris slēgs iepirkuma līgumus, tai skaitā zemsliedzīgo iepirkumiem.

IKVD pēc iepirkuma plāna saņemšanas pārbauda, vai tas ir aizpildīts atbilstoši normatīvo aktu prasībām, vai iepirkuma priekšmets atbilst projektā plānotajām darbībām un attiecināmajām izmaksām un vai tajā iekļautā informācija neliecina par iespējamiem normatīvo aktu pārkāpumiem jomā, kas saistītas ar publisko iepirkumu.

Ja sadarbības partnera iesniegtais iepirkumu plāns neatbilst noteikumiem, tad IKVD nosūta informāciju sadarbības partnerim par iepirkumu plāna precizēšanu. Sadarbības partneris precizē iepirkumu plānu un atkārtoti to iesniedz IKVD trīs darba dienu laikā no informācijas par iepirkumu plāna precizēšanu saņemšanas dienas.

Projekta īstenošanas laikā, ja nepieciešams, sadarbības partneris aktualizē (groza) iepirkumu plānu un trīs darba dienu laikā iesniedz to IKVD saskaņošanai.

Sadarbības partneris publisko iepirkumu projekta vajadzībām veic atbilstoši Publisko iepirkumu likumā, kā arī citos normatīvajos aktos un Iepirkumu uzraudzības biroja vadlīnijās un skaidrojumos noteiktajām prasībām. Sadarbības partneris pirms iepirkuma izsludināšanas saņem IKVD saskaņojumu un nodrošina atbilstošas publiskā iepirkuma procedūras organizēšanu, dokumentācijas sagatavošanu, publisko iepirkumu līgumu slēgšanu un iepirkto pakalpojumu ieviešanas uzraudzību pēc iepirkuma līguma noslēgšanas.

Par katru iepirkuma norisi, tai skaitā attiecībā uz zemsliedzīgo iepirkumiem, tiek nodrošināta dokumentācija, kas atspoguļo iepirkuma vai iepirkuma procedūras norisi (*skatīt 11. pielikuma*).

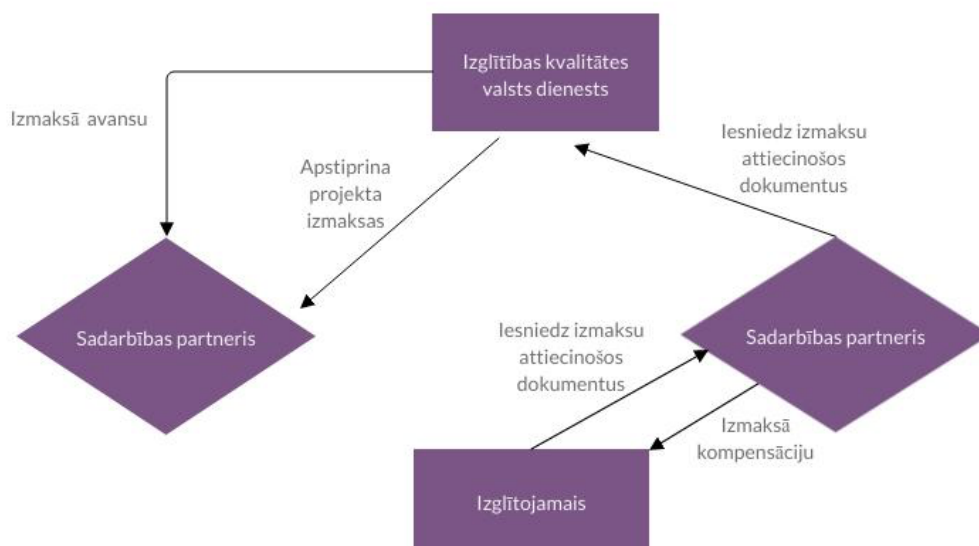
Sadarbības partneris IKVD pieprasījumā norādītajā termiņā iesniedz visu ar publisko iepirkumu organizēšanu saistīto dokumentāciju. Pēc IKVD pieprasījuma, Sadarbības partneris savā iepirkumu komisijā iekļauj Projekta īstenošanas pilnvarotu pārstāvi.

7.3 Naksmītnes nodrošināšana dienesta viesnīcā vai internātā PMP riska grupas izglītojamajiem

Sadarbības partneris noskaidro PMP riskam pakļauto mērķa grupas izglītojamo skaitu un, nepārsniedzot noteikto naksmītnes kompensācijas limitu 35 (trīsdesmit pieci) EUR mēnesī vienam izglītojamajam (saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 26.2. punktu), iesniedz IKVD informāciju par nepieciešamo finansējuma apjomu pārskata gadam. IKVD piešķir sadarbības partnerim finanšu līdzekļus pārskata gadam. Sīkāk skatīt sadaļu "Sadarbības partneru finanšu plūsmas apraksts".

IAP sagatavotājs un uzraudzītājs datu operatīvās uzskaites sistēmā ievada informāciju par naksmītnes nodrošināšanu izglītojamajam, norādot IAP īstenošanas periodam (viena mācību semestra ietvaros) plānoto kompensācijas summu. Sadarbības partnera koordinators datu operatīvās uzskaites sistēmā iesniedz izdevumu pamatojošos dokumentus, tai skaitā finanšu

atskaiti par konkrētā mēneša izdevumiem (*skatīt 12. pielikumā*), kā arī pievieno pašvaldības izziņu, kas apliecina, ka izglītojamais nesaņem atbalstu no citiem finanšu līdzekļiem. Dokumentus iesniedz noteiktajā termiņā un dokumentu oriģinālus glabā atbilstoši projekta lietu nomenklatūrai (6. attēls).

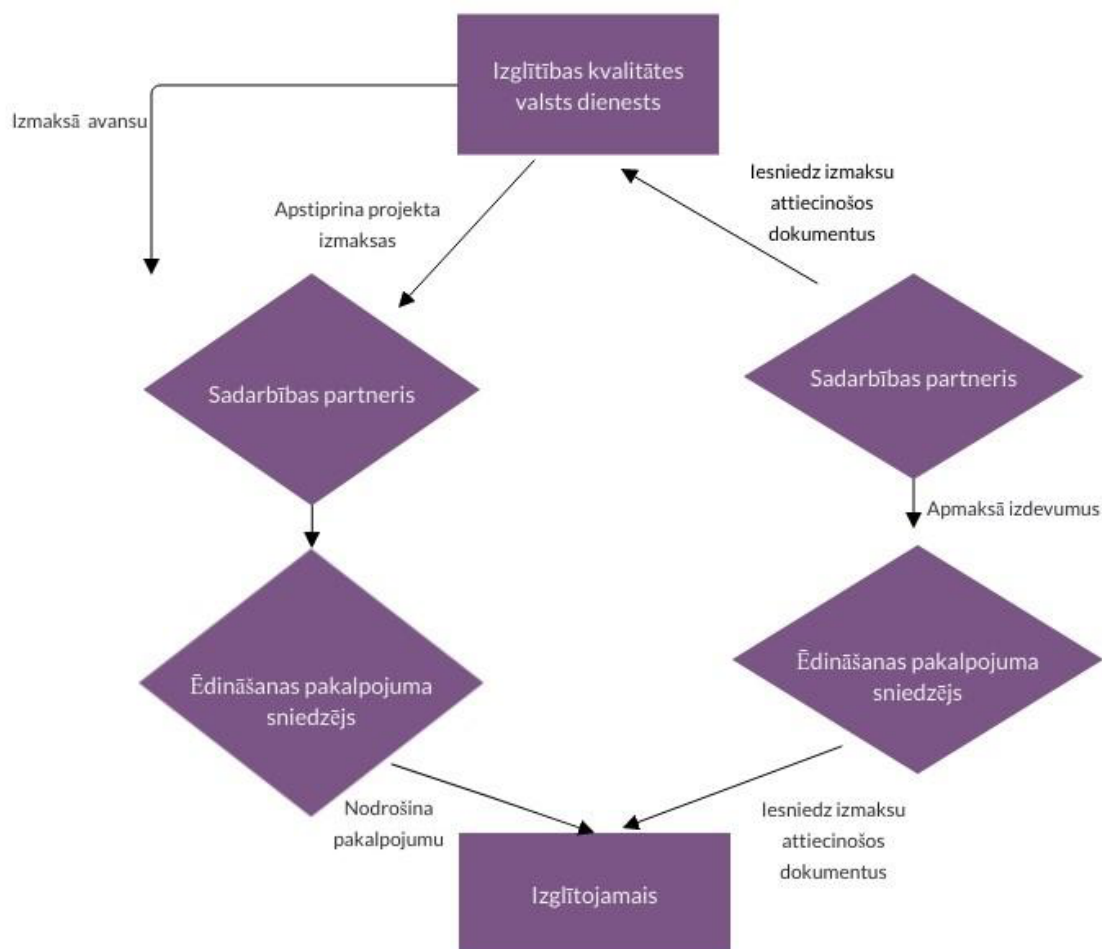

6.attēls. Naktsmītņu izmaksu finanšu plūsma

7.4. Ēdināšanas nodrošināšana PMP riska grupas izglītojamajiem

Sadarbības partneris noskaidro PMP riskam pakļauto mērķa grupas izglītojamo skaitu, un, nepārsniedzot noteikto ēdināšanas izmaksu kompensācijas limitu 70 (septiņdesmit) EUR mēnesī vienam izglītojamajam (saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 26.3. punktu), iesniedz IKVD informāciju par nepieciešamo finansējuma apjomu pārskata gadam. IKVD piešķir sadarbības partnerim finanšu līdzekļus pārskata gadam. Sīkāk skatīt sadaļu "Sadarbības partneru finanšu plūsmas apraksts".

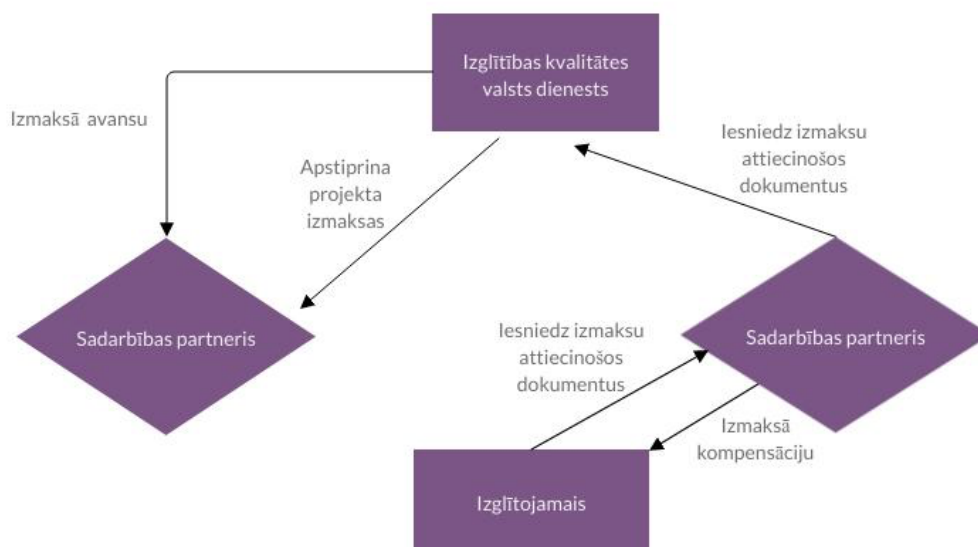
IAP sagatavotājs un uzraudzītājs datu operatīvās uzskaites sistēmā ievada informāciju par ēdināšanas pakalpojuma nodrošināšanu izglītojamajam, norādot IAP īstenošanas periodam (viena mācību semestra ietvaros) plānoto kompensācijas summu. Sadarbības partnera koordinators noteiktajā termiņā datu operatīvās uzskaites sistēmā iesniedz izdevumu pamatojošos dokumentus, tai skaitā finanšu atskaiti par konkrētā mēneša izdevumiem (*skatīt 12. pielikumā*), kā arī pievieno pašvaldības izziņu, kas apliecina, ka izglītojamais nesaņem atbalstu no citiem finanšu līdzekļiem. Dokumentus iesniedz noteiktajā termiņā un dokumentu oriģinālus glabā atbilstoši projekta lietu nomenklatūrai (7. attēls).

7. attēls. Ēdināšanas izmaksu finanšu plūsma

7.5. Individuālo mācību līdzekļu nodrošināšana valsts profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem

Sadarbības partneris, ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 460 23.1.1.4. punktā norādītos ierobežojumus, noskaidro PMP riskam pakļauto mērķa grupas izglītojamo skaitu, un, nepārsniedzot profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu vienam izglītojamajam 44,39 (četrdesmit četri, trīsdesmit deviņi) EUR apmērā mācību gadā, ko reizina ar attiecīgās izglītības programmas atbilstošo koeficientu saskaņā ar MK noteikumu Nr. 655 3. pielikumu ($44,39 \text{ EUR} \times \text{vidējais koeficientu rādītājs } 1,39 = 61,70 \text{ EUR}$), iesniedz IKVD informāciju par nepieciešamo finansējuma apjomu pārskata gadam. IKVD piešķir sadarbības partnerim finanšu līdzekļus pārskata gadam. Sīkāk skatīt sadaļu “Sadarbības partneru finanšu plūsmas apraksts”.

8. attēls. Individuālo mācību līdzekļu izmaksu finanšu plūsma

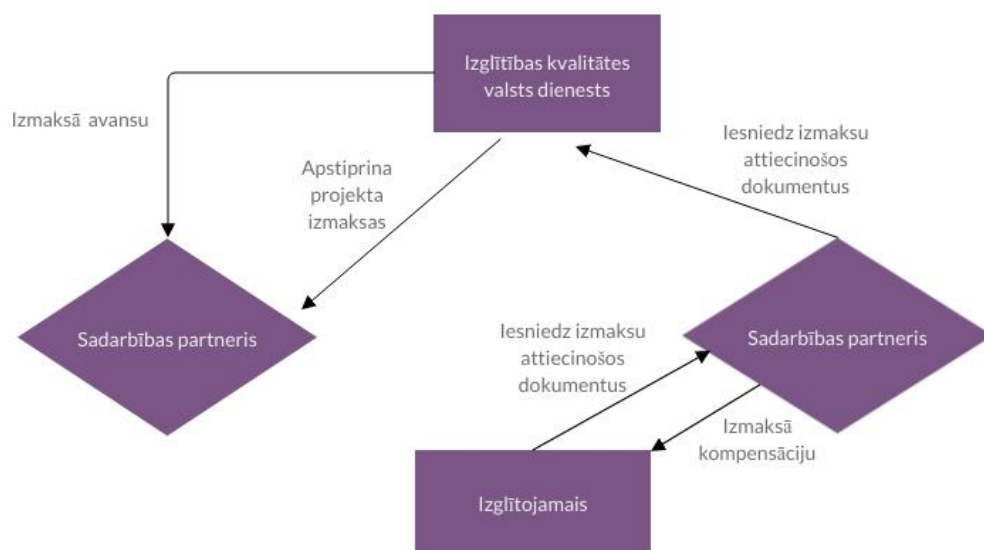
Sadarbības partneris ievada operatīvās uzskaites sistēmā informāciju par izglītojamo, kurš saņems finanšu līdzekļus individuālo mācību līdzekļu iegādei. Ja sadarbības partnera kopējais finanšu apjoms, kas tam nepieciešams, ir zemāks par Publisko iepirkumu likuma noteikto sliekšni, kad piemērojamas likumā noteiktā iepirkuma procedūras, tad sadarbības partneris nodrošina nepieciešamo individuālo mācību līdzekļu iegādi atbilstoši izglītojamā vajadzībām bez iepirkuma procedūrām. Ja sadarbības partnera kopējais finanšu apjoms, kas nepieciešams šo darbību īstenošanai, ir sasniedzis Publisko iepirkumu likuma noteikto sliekšni, kad piemērojamas likumā noteiktā iepirkuma procedūras, tad sadarbības partneris, lai nodrošinātu izglītojamos ar tiem nepieciešamajiem individuālajiem mācību līdzekļiem.

IAP sagatavotājs un uzraudzītājs datu operatīvās uzskaites sistēmā ievada informāciju par individuālo mācību līdzekļu nodrošināšanu izglītojamajam, norādot plānoto kompensācijas summu viena mācību gada ietvaros. Sadarbības partnera koordinators datu operatīvās uzskaites sistēmā iesniedz izdevumu pamatojošos dokumentus, tai skaitā finanšu atskaiti par konkrētā mēneša izdevumiem (*skatīt 12. pielikumā*), kā arī pievieno pašvaldības izziņu, kas apliecina, ka izglītojamais nesaņem atbalstu no citiem finanšu līdzekļiem. Dokumentus iesniedz noteiktajā termiņā un dokumentu oriģinālus glabā atbilstoši projekta lietu nomenklatūrai (8. attēls).

7.6. Sabiedriskā transporta (t. sk. speciālā transporta) pakalpojumu izdevumu kompensācija

Sadarbības partneris noskaidro PMP riskam pakļauto mērķa grupas izglītojamo skaitu, un, nepārsniedzot noteikto transporta izmaksu kompensācijas limitu 30 EUR mēnesī vienam izglītojamajam (saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 26.1. punktu), iesniedz IKVD informāciju par nepieciešamo finansējuma apjomu pārskata gadam. IKVD piešķir sadarbības partnerim finanšu līdzekļus pārskata gadam. Sīkāk skatīt sadaļu "Sadarbības partneru finanšu plūsmas apraksts".

IAP sagatavotājs un uzraudzītājs datu operatīvās uzskaites sistēmā ievada informāciju par transporta izdevumu nodrošināšanu izglītojamajam, norādot IAP īstenošanas periodam (viena mācību semestra ietvaros) plānoto kompensācijas summu. Sadarbības partnera koordinators datu operatīvās uzskaites sistēmā iesniedz izdevumu pamatojošos dokumentus, tai skaitā finanšu atskaiti par konkrētā mēneša izdevumiem (*skatīt 12. pielikuma*), kā arī pievieno pašvaldības izziņu, kas apliecina, ka izglītojamais nesaņem atbalstu no citiem finanšu līdzekļiem. Dokumentus iesniedz noteiktajā termiņā un dokumentu oriģinālus glabā atbilstoši projekta lietu nomenklatūrai (9. attēls).

9. attēls. Sabiedriskā transporta izmaksu finanšu plūsma

Lai saņemtu kompensāciju speciālā transporta nodrošināšanai izglītojamiem ar invaliditāti, kuri nevar pārvietoties ar sabiedrisko transportu, IKVD papildus ir jāiesniedz šāda informācija: pašvaldības apliecinājums par to, ka personai ir piešķirta invaliditāte un persona nevar pārvietoties ar sabiedrisko transportu, speciālā transporta līdzšinējā pieejamība šai personai un tās nodrošinājums no valsts vai pašvaldības budžeta līdzekļiem, personai nepieciešamais speciālais transports (transportlīdzeklis, tā paredzētais izmantošanas laiks, iesaistītās personas, piemēram, transportlīdzekļa vadītājs) un tā izmaksas, kā arī informācija par tiem apstākļiem, kas liedz personu pilnībā nodrošināt ar atbilstošu speciālo transportu no valsts vai pašvaldības budžeta līdzekļiem.

7.7. Sabiedriskā transporta pakalpojumu izdevumu kompensācija un aprēķināšana pēc Vienas vienības izmaksu standarta likmes

Vienas vienības izmaksu (turpmāk tekstā VVI) standarta likmes sabiedriskā transporta aprēķina un piemērošanas metodika (*skatīt 13. pielikumā*) 1 km izmaksām paredz kompensēt sabiedriskā transporta izmaksas 0,05 EUR par 1 km, saskaņā ar Eiropas Savienības fondu leviešanas vadības nodaļas 07.11.2022. metodiku "Vienas vienības izmaksu standarta likmes aprēķina un piemērošanas metodika 1 km izmaksām darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" īstenošanai".

Konkrētā maršruta km skaits noteikts, pamatojoties uz <https://www.1188.lv/satiksme/starppilsetu-autobusi> pieejamo informāciju.

Pamatojoties uz Individuālā atbalsta plāna īstenošanu, kura atbalsta pasākumos ir apstiprināta sabiedriskā transporta izdevumu kompensācija, Sadarbības partneris apstiprina izglītojamā kompensējamo maršrutu (maršrutus) un maršruta kilometrus (turpmāk tekstā km), pamatojoties uz <https://www.1188.lv/satiksme/starppilsetu-autobusi> pieejamo informāciju.

Sadarbības partneris katru mēnesi, pamatojoties uz Individuālā atbalsta plāna īstenošanu, izglītojamam apkopo faktiskos izdevumus (biļetes), aizpildot "Maršruta lapa/iesniegums" (*skatīt 14., 15. pielikumā*), kurā tiek norādīta izglītojamā pilna dzīvesvietas adrese (adreses), izglītības iestādes pilna adrese, saskaņotais maršruts (maršruti) ar maršruta km, pamatojoties uz <https://www.1188.lv/satiksme/starppilsetu-autobusi> pieejamo informāciju.

Sadarbības partneris aizpilda "Maršruta lapa/iesniegums" veidlapu un pēc VVI metodikas aprēķina uz projektu attiecināmo summu, ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 460 26.1. punktu – transporta izmaksas vienam izglītojamam nepārsniedz 30 EUR mēnesī.

Aizpildītā "Maršruta lapa/iesniegums" veidlapa (*skatīt 14., 15. pielikumā*) un faktiskās sabiedriskā transporta biļetes tiek uzglabātas pie Sadarbības partneris atbilstoši Sadarbības partneris Projekta SAM 8.3.4. nomenklatūrai.

Sadarbības partneris katru mēnesi apkopo un iesniedz datu bāzē vienu (par katru izglītības iestādi vai visu pašvaldību kopā) "Transporta izdevumu uzskaites lapu" (turpmāk tekstā – TIUL) (*skatīt 16. pielikumā*) un rīkojumu par uz projektu attiecināmo km skaitu un summu pēc VVI par katru izglītojamo.

Vilciena maršruts tiek pielīdzināts starppilsētu autobusu maršrutam un konkrētā maršruta km skaits noteikts pamatojoties uz <https://www.1188.lv/satiksme/starppilsetu-autobusi> pieejamo informāciju.

Metodika paredz arī Vienas vienības likmes piemērošanu vietējam sabiedriskajam transportam no 01.03.2023. Vienas apdzīvotas vietas ietvaros (ārpus Rīgas) likme ir 0,66 EUR par 1 braucienu, savukārt Rīgā – 1,50 EUR par 1 braucienu. Sadarbības partneris aizpilda "Maršruta lapa/iesniegums" veidlapu (*skatīt 15. pielikumā*) un pēc VVI metodikas aprēķina uz projektu attiecināmo summu, ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 460 26.1. punktu – transporta izmaksas vienam izglītojamam nepārsniedz 30 EUR mēnesī.

Aizpildītā "Maršruta lapa/iesniegums" veidlapa (*skatīt 15. pielikumā*) un faktiskās sabiedriskā transporta biļetes tiek uzglabātas pie Sadarbības partnera atbilstoši Sadarbības partnera Projekta SAM 8.3.4. nomenklatūrai.

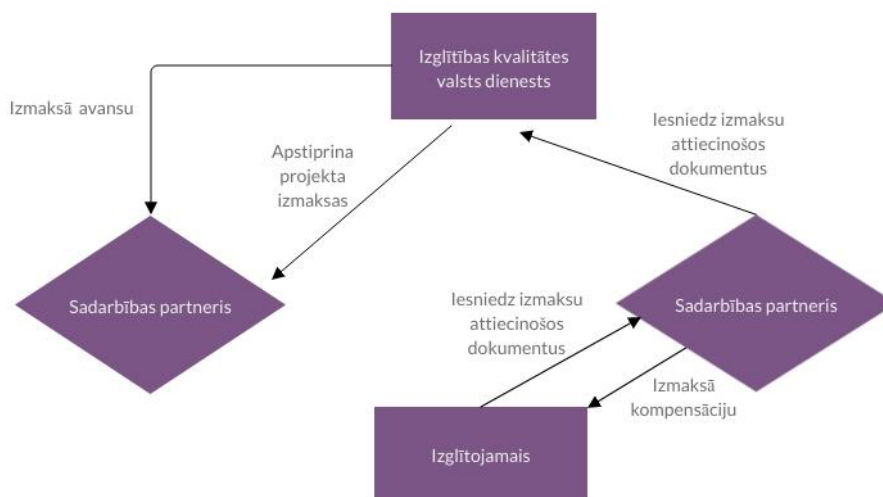
Sadarbības partneris katru mēnesi apkopo un iesniedz datu bāzē vienu (par katru izglītības

iestādi vai visu pašvaldību kopā) "Transporta izdevumu uzskaites lapu" (turpmāk tekstā TIUL) (skatīt 16. pielikumā) un rīkojumu par uz projektu attiecināmo km skaitu un summu pēc VVI par katru izglītojamo.

Uz Projektu SAM 8.3.4. attiecinā sabiedriskā transporta izmaksas pēc VVI, ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 460 26.1. punktu – transporta izmaksas vienam izglītojamam nepārsniedz 30 EUR mēnesī. Izmaksas var atšķirties no Valsts kases konta izrakstā kompensējamās summas vienam izglītojamam. Sadarbības partneris kompensē izglītojamam visu vai daļēju summu no biļetēm.

7.8. Individuālo lietošanas priekšmetu nodrošināšana

Sadarbības partneris, ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 460 23.1.1.5. punktā norādītos ierobežojumus, noskaidro PMP riskam pakļauto mērķa grupas izglītojamo skaitu, un, nepārsniedzot noteikto individuālo lietošanas priekšmetu izmaksas vienam izglītojamajam 25 (divdesmit pieci) EUR semestrī (izmaksas balstītas uz Centrālās statistikas pārvaldes informāciju par trūcīgā vidējo nepārtikas grozu (2013. gadā ~125 EUR), pieņemot, ka apģērba un higiēnas preču izmaksas sastāda 20% no groza) – iesniedz IKVD informāciju par nepieciešamo finansējuma apjomu pārskata gadam. IKVD piešķir sadarbības partnerim finanšu līdzekļus pārskata gadam. Sīkāk skatīt sadaļu "Sadarbības partneru finanšu plūsmas apraksts".

10.

attēls. Individuālo lietošanas priekšmetu izmaksu finanšu plūsma

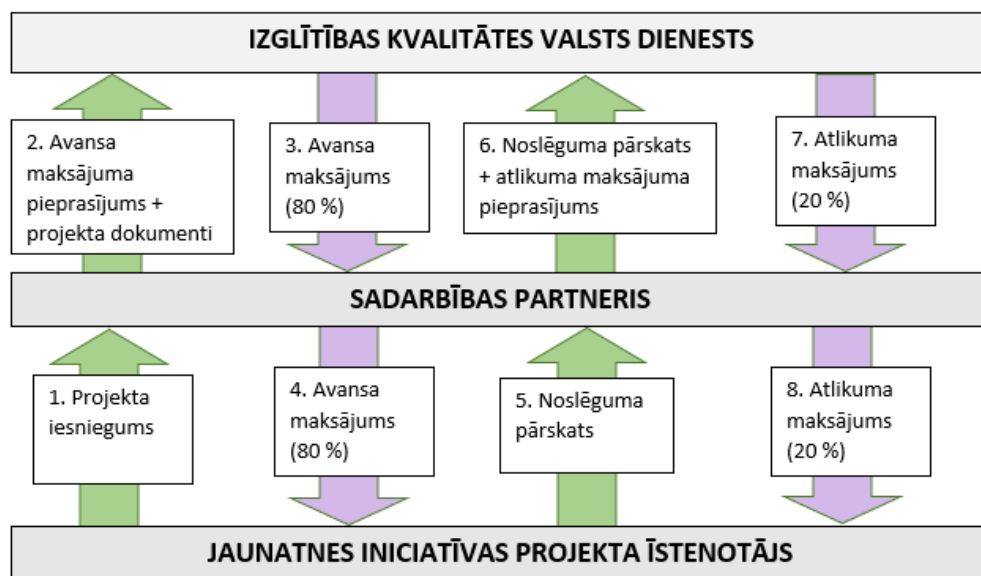
IAP sagatavotājs un uzraudzītājs datu operatīvās uzskaites sistēmā ievada informāciju par individuālo lietošanas priekšmetu nodrošināšanu izglītojamajam, norādot IAP īstenošanas periodam (viena mācību semestra ietvaros) plānoto kompensācijas summu. Sadarbības partnera koordinators datu operatīvās uzskaites sistēmā iesniedz izdevumus pamatojošos dokumentus, tai skaitā finanšu atskaiti par konkrētā mēneša izdevumiem (skatīt 12. pielikumā), kā arī pievieno

pašvaldības izziņu, kas apliecina, ka izglītojamais nesaņem atbalstu no citiem finanšu līdzekļiem. Dokumentus iesniedz noteiktajā termiņā un dokumentu oriģinālus glabā atbilstoši projekta lietu nomenklatūrai (10. attēls).

7.9. Jaunatnes iniciatīvu projekti

Sadarbības partnera izveidota komisija izskata nevalstisko organizāciju iesniegtos projektus finansējuma saņemšanai projekta Nr. 8.3.4.0/16/I/001 “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros. Pamatojoties uz apstiprinātajiem projektiem, sadarbības partneris nosaka finansējuma apjomu pārskata gadam, nepārsniedzot noteikto vienreizējo maksājumu 4 600 EUR vienam projektam (saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 25.8. punktu).

Saskaņā ar IZM izstrādāto vienreizējā maksājuma metodiku IKVD piešķir sadarbības partnerim finanšu līdzekļus pārskata gadam. Sīkāk skatīt sadaļu “Sadarbības partneru finanšu plūsmas apraksts”. Sadarbības partneris ievada operatīvās uzskaites sistēmā informāciju par darbībām, kuras veiks jaunatnes iniciatīvas projekta īstenotājs (11. attēls).

11. attēls. Jaunatnes iniciatīvu projektu finanšu plūsma

8. PMP RISKU NOVĒRŠANAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA

Projekta vadības grupas galvenie uzdevumi ir projekta vadīšana, plānošana un kontrole, kā arī īstenošanas procesa vadība, sadarbojoties ar sadarbības partneriem.

Risku uzraudzība tiek veikta visā projekta īstenošanas gaitā.

Lai sistēmiski veiktu risku uzraudzību, izveidots un uzturēts projekta risku reģistrs, kur tiek uzkrāta informācija par iespējamajiem riskiem, risku kategorijām, cēloņiem, iestāšanās varbūtību, ietekmi, pievienoti seku apraksti, pasākumu plāni risku novēršanai vai samazināšanai.

Risku analīze un uzraudzība ir komandas darbs, kas tiks veikts regulāri, analizējot projekta norisi. Par risku reģistru un uzraudzību, kā arī atbildīgā darbinieka nozīmēšanu atbildīgs projekta vadītājs un viņa vietnieks.

Projekta vadības grupa nodrošina sadarbības partneru darbības uzraudzību, konsultē pašvaldību projekta atbildīgos speciālistus, valsts dibināto profesionālo izglītības iestāžu projekta atbildīgos speciālistus un pēc nepieciešamības sadarbojas ar katru projektā iesaistīto izglītības iestādi. Konsultācijas un sadarbība mazina risku iestāšanās varbūtību.

Darbības, kas nodrošina sadarbības partneru uzraudzības mehānismu

- pārbaudīt subjektu jeb mērķa grupas izglītojamo atbilstību MK 12.07.2016. noteikumos Nr. 460 noteiktajos kritērijos;
- regulāri izvērtēt sadarbības partneru datu operatīvajā uzskaites sistēmā sniegto informāciju par īstenotajām projekta aktivitātēm;
- nodrošināt sadarbības partneru datu operatīvajā uzskaites sistēmā sniegtās informācijas par īstenotajām projekta aktivitātēm regulāru izvērtēšanu;
- nodrošināt regulārus seminārus pilsētu un novadu pašvaldību darbiniekiem un profesionālās izglītības iestāžu direktoriem, darbiniekiem un grāmatvežiem;
- novērtēt pilsētu, novadu pašvaldību un profesionālās izglītības iestāžu darbības atbilstību sadarbības līguma nosacījumiem;
- organizēt pilsētu, novadu pašvaldību un profesionālās izglītības iestāžu projekta īstenošanas darbības novērtēšanas vizītes projekta reģionālo koordinatoru vadībā, nepieciešamības gadījumā piesaistot finansistu, juristu vai iepirkumu speciālistu;
- dokumentēt vizītes gaitu, aizpildot vizītes novērtēšanas veidlapu. Vizītes gaitu dokumentē projekta reģionālie koordinatori;
- iepazīstināt pilsētu, novadu pašvaldību un profesionālās izglītības iestāžu darbiniekus ar projekta īstenošanas darbības novērtēšanas rezultātiem;
- informēt projekta vadītāju par projekta darbības īstenošanas darbības rezultātiem konkrētajā pašvaldībā.

Darbības, kas nodrošina projekta īstenošanas, administrēšanas un uzraudzības mehānismu

- Projekta vadības grupas darbinieku amata aprakstu izstrāde, paredzot tajā iekļaut norādi par darbinieku pakļautību, nosakot, ka tiešais vadītājs seko un novērtē darba izpildes kvalitāti, darbinieku savstarpējo komunikāciju un komunikāciju ar sadarbības partneriem, vērtē darba uzdevumu veikšanas operativitāti, precizitāti, identificē problēmas, risina problēmu situācijas un veic ikgadējās darba novērtēšanas intervijas, kā arī nosakot, ka darbiniekam laikus jāinformē projekta vadītājs par aktuāliem un nozīmīgiem jautājumiem, kuros nepieciešama konkrēta nostāja, un krāpšanas atklāšanas vai aizdomu gadījumā jāievēro dienesta iekšējo normatīvo aktu regulējums;
- Projekta vadītāja vadības stilu maiņa (autoritatīvs, demokrātisks, liberāls) atkarībā no tā, cik augstā patstāvības pakāpē darbinieks veic uzticētos amata pienākumus;
- Identificēto problēmu apspriešana un optimālākā risinājuma noteikšana ikmēneša projekta grupas sanāksmēs;
- Projekta reģionālo koordinātoru sadarbība ar konkrētām pilsētu, novadu pašvaldībām un profesionālās izglītības iestādēm;
- Laikus doti projekta vadītāja uzdevumi darbiniekiem, kas saistīti ar projekta atskaišu sagatavošanu, noteikti darba izpildes termiņi un uzraudzīta izpildes kvalitāte;
- Projekta vadītāja informēšana par atskaišu analīzes rezultātiem, ko veic reģionālie koordinātori un finansisti;
- Sadarbības partneru iesniegtās informācijas, arī izmaksu pamatojošo dokumentu par projekta norises gaitu pārbaude, ko veic vismaz divi projekta darbinieki (reģionālais koordinātors, finansists u.c.). Sadarbības partneru darbības novērtēšanas vizītēs ievērots „četrus acu” princips; ietvertie kritēriji – finanšu plūsmas kontrole, finanšu nodalīšana katra sadarbības partnera grāmatvedības uzskaitē un finanšu pārskatu un darbību ticamības izvērtējums, pārliecināšanās par projekta darbību (atbalsta pasākumu) norisi;
- Projekta vadītāja un darbinieku informēšana par sadarbības partneru darbības novērtēšanas vizītēs konstatēto. Reģionālais koordinātors uzrauga, lai uzraudzības vizītēs konstatētie trūkumi būtu laikus novērsti un par rezultātiem informē projekta vadītāju. Datu apmaiņu ar sadarbības partneriem nodrošināt datu operatīvās uzskaites sistēmā;
- Projekta darbiniekiem ir tiesības uzraudzības nolūkos pieprasīt izmaksu pamatojošos dokumentus;
- Uzraudzības nolūkos projekta īstenošanas gaitā veikts risku monitorings. Projekta vadība un darbinieki apzinās iespējamos riskus, novērtē to varbūtējo ietekmi uz projekta īstenošanu un nosaka darbības risku mazināšanai. Sistēmiskai risku uzraudzībai izveidots un uzturēts projekta risku reģistrs, kur tiek uzkrāta informācija par iespējamajiem riskiem, risku kategorijām, cēloņiem, iestāšanās varbūtību, ietekmi, pievienoti seku apraksti, pasākumu plāni risku novēršanai vai samazināšanai, noteikts par risku novēršanu atbildīgais projekta darbinieks. Projekta vadītājs uzrauga, lai risku analīze un uzraudzība tiktu nodrošināta kā komandas darbs, ko veic regulāri, projekta darbiniekiem savstarpēji sadarbojoties, analizējot projekta norisi, kā arī nozīmē atbildīgos darbiniekus noteiktu risku mazināšanai vai novēršanai;
- Projekta darbinieki veic problēmu apzināšanu un analīzi un seko, vai līdzīga rakstura

problēmas nerodas arī kādam citam sadarbības partnerim;

- Lai veiktu uzraudzību projekta dokumentu aprītē, visi saņemtie un nosūtītie dokumenti tiek reģistrēti projekta lietvedības elektroniskajā sistēmā;

- Projekta vadītājs nodrošina grāmatvedības dokumentu un lietvedības reģistru kontroli;

- Projekta vadītājs uzrauga informāciju no dokumentu pārvaldības speciālista par uzdoto uzdevumu izpildi noteiktajos termiņos. Precīzi definēta uzdevuma izpilde tiek deleģēta un nodrošināta projekta partneru sadarbības procesā, slēdzot sadarbības līgumu, kurā tiek noteikti katra partnera pienākumi, tiesības un atbildība atbilstoši projektā īstenojamajām darbībām, un projekta vadītājs, finansists un reģionālais koordinators veic uzraudzību, lai sadarbības partneriem tiktu nodrošināts uzdevumu izpildei nepieciešamais finansējums;

- Reģionālais koordinators un finansists (saskaņā ar sadarbības līgumā noteikto) uzrauga, vai sadarbības partneri savlaicīgi ir informējuši par plānotajām projekta darbībām (noteiktā laika posmā) un to īstenošanai nepieciešamo finansējumu. Reģionālais koordinators un finansists (saskaņā ar sadarbības līgumā noteikto) uzrauga, kā tiek atspoguļota finanšu plūsma;

- Projekta koordinators un finansists sadarbības partneru darbības novērtēšanas vizītēs veic arī projekta dokumentācijas oriģinālu glabāšanas pārbaudi;

- Projekta iepirkumu speciālists un jurists uzrauga sadarbības partneru iepirkumu procedūru atbilstību normatīvo aktu prasībām;

- Uzraudzības nolūkos projekta darbiniekiem (saskaņā ar darba līgumā noteiktajiem veicamajiem uzdevumiem) ir piešķirtas tiesības pieprasīt sadarbības partnerim atsūtīt elektroniskā veidā finanšu u.c. projekta darbību pamatojošus dokumentus;

- Projekta vadītājs organizē konsultācijas ar IZM, CFLA, Finanšu ministriju u.c. atbildīgajām institūcijām par projekta darbību un pārrauga, kā projekta darbinieki un sadarbības partneri izpilda saņemtos norādījumus;

- Starpresoru vienošanās noslēgšana starp IKVD un Valsts izglītības satura centru (VISC) par informācijas un datu apmaiņu un par saskaņotu un papildinošu darbību īstenošanu, paredzot kārtību, kādā notiek informācijas apmaiņa par projekta mērķa grupām un sniegtajiem atbalsta pasākumiem izglītojamajiem. Minētās darbības uzrauga projekta vadītājs;

- Projekta vadītājs un atbildīgais eksperts uzrauga atbilstošas mācību vides PMP riska mazināšanai izveides nodrošināšanu, t.i., metodiskā atbalsta līdzekļu izstrādi, izplatīšanu, profesionālās kompetences pilnveides programmu izstrādi, darbnīcu īstenošanu.

Iespējamās neatbilstības

1. iepirkumu procedūras pārkāpumi;
2. neprecizitātes finanšu plānā;
3. neatbilstošs izdevumu aprēķins;
4. neatbilstošas samaksas veikšana attiecībā pret attaisnojošajiem dokumentiem vai attaisnojošo dokumentu neesamība;
5. pakalpojumu u.c. priekšapmaksa;
6. projekta mērķu un rezultātu nesasniegšana;
7. izdevumi, kas radušies pirms vai pēc attiecināmā perioda;
8. projekta īstenošanas pārtraukšana;

9. interešu konflikts;
10. aizdomas par krāpšanu;
11. izmaiņas projekta īstenošanā, kas neatbilst sadarbības līgumā noteiktajam;
12. neattiecināms finansējums.

Projekta uzraudzības padome

Projekta īstenošanas uzraudzībai IZM izveido uzraudzības padomi, kur piedalās Labklājības ministrijas, Latvijas Pašvaldību savienības un Latvijas Jaunatnes padomes pārstāvji. Uzraudzības padomes sastāvā ar padomdevēja tiesībām var tikt iekļauti pārstāvji no Latvijas Pedagogu domes, kā arī citām biedrībām un nodibinājumiem, kuru darbība ir saistīta ar sociālās atstumtības riska grupu bērniem un jauniešiem.

Novērotāja statusā piedalās FM kā ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadošā iestāde, CFLA kā sadarbības iestāde un IZM kā atbildīgā iestāde. Uzraudzības padome darbojas saskaņā ar IZM apstiprinātu nolikumu. Uzraudzības padome veic projekta darbības uzraudzību, kontrolējot projekta uzdevumu izpildi un finansējuma izlietojumu.

Projekta vadība uzraudzības padomei noteiktos termiņos iesniedz pieprasīto informāciju par projekta īstenošanas gaitu, t.i., par noteiktā laika posmā veiktajām darbībām, sasniegtajiem rezultātiem, finanšu izlietojumu, sadarbības partneru novērtēšanas vizītēs konstatēto, t. sk. projekta īstenošanas riskiem un to novēršanai veiktajiem pasākumiem.

Uzraudzības padomei ir tiesības savu pienākumu veikšanai pieprasīt un saņemt informāciju par projekta darbību, kā arī sniegt projekta vadībai saistošus norādījumus.

9. PROJEKTA REZULTĀTU ILGTSPĒJAS NODROŠINĀŠANA

“Ilgtspējīga attīstība sākas un beidzas ar cilvēkiem. Ilgtspēja nozīmē gādāt par to, lai nākotnes paaudzēm būtu tādas pašas vai labākas iespējas nekā mums” (Katainens, 2019). Viens no projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” aktuālajiem jautājumiem ir projekta rezultātu ilgtspējas nodrošināšana jeb ieguvumi, kas var būt ilgtspējīgi, ja sasniegtie rezultāti tiek uzturēti pēc projekta noslēguma, kā arī tajos saskatītas turpmākās darbības iespējas.

Šī projekta ietvaros institucionālie ieguvumi iedalīti divās grupās: ieguvumi praksei (metodiskā atbalsta līdzekļi, risku izvērtējuma veidlapa, datu operatīvās uzskaites sistēma, preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns PMP riska samazināšanai pašvaldībā vai valsts profesionālās izglītības iestādē, interaktīvais rīks PMP risku novērtēšanai un vadīšanai), ieguvumi pieredzei (jauna informācija, prasmes).

Lai nodrošinātu projekta rezultātu multiplikatīvo efektu, plānotas konferences, publikācijas laikrakstos un interneta vietnēs. Pēc projekta noslēguma 2023. gada decembrī, projekta tīmekļa vietnē pieejamā informācija par ieguvumiem tiek ievietota IKVD tīmekļa vietnē.

Ieguvumi praksei

Sagatavoti septiņi metodiskā atbalsta līdzekļi:

1. rekomendācijas uzvedībai un sadarbībai klasē;
2. rekomendācijas konfliktu un problēmsituāciju risināšanai;
3. rekomendācijas darbam ar vecākiem;
4. konsultēšanas vadlīnijas pedagogiem;
5. rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām;
6. rekomendācijas sadarbībai audzināšanas jomā;
7. kritēriji izglītības iestāžu darbam ar PMP riskam pakļautajiem audzēkņiem vērtēšanai.

Izveidotos metodiskā atbalsta līdzekļus var izmantot jebkurš interesents, lai identificētu PMP riskus sākuma periodā un tos samazinātu, kā arī tos var izmantot jaunām idejām, pielāgojot savām vajadzībām.

8. [Videomateriāli](#) mācību satura dažādošanai, problēmjautājumu un PMP risku tēmas aktualizēšanai, skaidrošanai, vizualizēšanai skolēniem, kā arī padziļinātas izpratnes veicināšanai skolotājiem, analizējot dažādus aspektus, kas ietekmē jauniešu dzīvi. (Videomateriāli atrodami: <http://www.pumpurs.lv/lv/klase>) vai projekta [Youtube](#) kontā. www.youtube.com → PuMPuRS.

EK skaidro dažādu institūciju sadarbību kā sociālo atbildību, kas ir ieguldījums ilgtspējīgā attīstībā. Izveidotais atbalsta komunikācijas modelis, kura fokusā ir pedagoga konsultēšanas prasmes un starpinstitucionāla sadarbība, paplašina visu iesaistīto personu izpratni un maina attieksmi pret PMP riska izglītojamajiem, veicinot atbalstošas vides organizēšanu PMP kontekstā.

Veiksmīgas sadarbības procesā notiek pieredzes apmaiņa, kas ir viena no savstarpējās mācīšanās komponentēm. Tādējādi atbalsta komunikācijas modelis ļauj daudzpusīgāk izprast situāciju un modelēt risinājumus.

Projektā apkopotie pozitīvie prakses paraugi ir iedrošinājums institūcijām meklēt pašām inovatīvus risinājumus vai pārņemt un pielāgot praksi, kas jau ir iedzīvināta. Pozitīvie prakses piemēri var dot jaunas ierosmes inovāciju pārneses projektiem.

Izstrādātā risku izvērtējuma veidlapa un datu operatīvās uzskaites sistēma ir nozīmīgi instrumenti PMP monitorēšanai. Preventīvo un intervences pasākumu vidēja termiņa plāns PMP riska samazināšanai pašvaldībā vai valsts profesionālās izglītības iestādē atspoguļo darbības, kas vērstas gan uz institucionāliem, gan uz individuāliem faktoriem PMP risku samazināšanā. Izstrādātais interaktīvais rīks ļauj PMP riskus operatīvi un ērti novērtēt elektroniskā vidē, un tas dod iespēju efektīvi veidot rīcības plānu indivīdam un iesaistītajām pusēm un turpināt vadīt procesu saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 19.4., 19.5. un 19.6. punktu, kā arī uzkrāt un analizēt datus saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 40.1., 40.2. un 40.3. punktu.

leguvumi pieredzei

Īstenotie pasākumi – semināri, darbnīcas, supervīzijas, profesionālās kompetences pilnveides programmas – starpprofesionālās komandas dalībniekiem paplašina izpratni par PMP riska izglītojamajiem atbalstošas vides veidošanu.

Projekta* [Starpposma pētījuma](#) laikā gūtās atziņas norāda, ka Projektam ir pozitīva ietekme uz PMP riska grupas izglītojamajiem. Atbalsta pasākumu rezultātā uzlabojas izglītojamo sekmes, psihoemocionālais stāvoklis, attiecības ar pedagogiem un attieksme pret mācībām. Lielākoties arī IAP sastādītāju vērtējums par īstenotajiem IAP ir pozitīvs – gandrīz divās piektajās daļās gadījumu (78%) no 15 079 IAP, kuri īstenoti 2018./2019. gadā, IAP sastādītājs pilnībā piekrīt, ka IAP ir uzlabojis situāciju, 18% piekrīt daļēji, un tikai 4% nepiekrīt.

Projekta ieviešanas ietekmes novērtējums apliecina, ka izvēlēta pieeja – individuālais atbalsts PMP risku mazināšanai izglītojamajiem ir efektīvi ieviests ar Projekta pasākumiem. Fokusgrupu diskusijās, intervijās un Pētījumā veiktajās aptaujās ir gūts apliecinājums, ka ir uzlabojusies izglītības iestāžu vide:

- ir celta iesaistītā personāla kapacitāte un kompetence;
- ir iedibināti sadarbības procesi starp iesaistītajām institūcijām gan izglītības iestāžu un pašvaldības līmenī, gan nacionālā līmenī, kā arī ar nevalstiskajām organizācijām un Jaunatnes iniciatīvu projektu īstenotājorganizācijām;
- kā arī ir sekmēta sadarbība starp iesaistītajām pusēm – pedagogiem, vecākiem un izglītojamajiem.

Starpposma pētījuma rezultāti pieejami: http://www.pumpurs.lv/sites/default/files/2020-06/IKVD_Pumpurs_Petijums_GALA_ZINOJUMS_29_06_2020.pdf

2021. gada augustā īstenotajās projekta reģionālajās tiešsaistes konferencēs – “Skola. Bērni. Vecāki” – aktualizēti ilgtspēju ietekmējoši faktori, kas būtiski palielina projekta sniegtā atbalsta īstenošanas pozitīvos ieguvumus. Pedagogu un atbalsta personāla personīgie resursi, izdegšanas riski, motivācija – daži no faktoriem, kuru nozīmīgums vērtējams arī turpmāk, piedāvājot dažādus

atbalsta mehānismus resursu stiprināšanai un jēgpilnai izmantošanai PMP problemātikas mazināšanai. No skolas un skolotājiem prasa būt gataviem PMP problēmas novērst. Tomēr pētījumi rāda, ka skolotājiem nav pietiekamu zināšanu PMP problēmu kontekstā, turklāt viņi bieži vien nav pārliecināti par savu atbildību bērnu problēmu risināšanā.

Skolotāju pašefektivitātes izjūta ietekmē izvēles, ko viņi izdara. Tāpēc svarīgi saprast, cik efektīvs, kompetents skolotājs jūtas PMP situāciju risināšanā. Skolotāji, kuri ir pārliecināti par savām spējām risināt problēmsituācijas, daudz biežāk izvirza sarežģītus mērķus un iegulda vairāk resursu to sasniegšanā un piedzīvo mazāk emocionālās spriedzes procesa laikā nekā skolotāji, kuri ir nepārliecināti par savām spējām. Lai skolotājs justos pārliecināts par savu ieguldījumu un iespējamo pozitīvo problēmas risinājumu, viņam ir jābūt zināšanām par problēmu un efektīviem tās risināšanas veidiem. Pētījumi pierāda, ka skolotāju izglītošana uzlabo skolotāju pašefektivitātes izjūtu un viņi daudz kompetentāk spēj risināt ar PMP saistītas problēmsituācijas un ir pārliecināti par savu līdzatbildību, ievērojami retāk piedzīvo izdegšanu.

Galvenie ieguvumi, kas apliecina projekta darbības ilgtspējas nozīmīgumu, tiek norādīti gan noslēdzot Individuālā atbalsta plānus semestra noslēgumā vai mācību gada beigās, gan dažādos pieredzes apmaiņas semināros un konferencēs:

- sekmēta skolēnu mācību motivācija, izaugsme mācību sasniegumos;
- nostiprināta skolēnos patstāvība, saskarsmes prasmes, pašvērtējums;
- uzlabojās skolēnu sadarbība ar skolotāju;
- atbalsta personāla sniegto konsultāciju rezultātā samazinājās skolēnu psihoemocionālā spriedze;
- sniegto atbalsta pasākumu kopums samazināja uzvedības problēmas;
- samazinājās skolēnu skaits, kam bija nepieciešams pagarinātais mācību gads;
- ēdināšanas un naktsmītņu pakalpojumi uzlaboja skolēnu labizjūtu.

Turpinot darbu ar skolēniem, kuriem identificēti PMP riski, jāņem vērā šādi faktori:

- Klašu audzinātāju loma ir nozīmīga, jo dod iespēju veidot klasē veselīgu vidi.
- Prasme risināt situācijas ar vecāku emocionālo neapmierinātību/motivāciju, kā rezultātā cieš arī skolēni, attieksme no klasesbiedriem, izmantojot skolēna sociālo stāvokli, ģimenes situāciju kā argumentu izsmiešanai, salīdzināšanai u.tml.
- Atbalsta personāla pieejamībai ir jābūt nepārtrauktai, jāspēj rast risinājumi arī situācijām ārpus darba laika.
- Svarīga ikmēneša un biežāka komunikācija ar vecākiem.
- Jāmaina ierastā komunikācijas prakse – nevis uzsverot tikai izglītojamā trūkumus, bet atzīmējot arī tās situācijas, kad ir sasniegti zināmi pozitīvi rezultāti, kaut ikdienā nebūtiski. (Piemēram, laikā atnācis uz skolu, palīdzējis klasesbiedram, nav reagējis uz provokācijām, nav iesaistījies konfliktā u.c.)
- Svarīga bērnu līdzdalība/līdzatbildība PMP risku vadībā – svarīgi attīstīt lielāku iniciatīvu un atbildību viņos pašos.

*"Eiropas Sociālā fonda projekta Nr.8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" ietekmes pušu iesaistes, informētības un starprezultātu novērtējums."

10. DATU OPERATĪVĀS UZSKAITES SISTĒMA

Projekta īstenošanas, administrēšanas, datu uzkrāšanas un kontroles procesa atbalstam izveidota datu operatīvās uzskaites sistēma ap.izm.gov.lv.

Atbalstu mācību pieejamībai un konsultācijas var saņemt tie izglītojamie, kas atbilst noteiktiem riska profila kritērijiem, kas tiek definēti projekta ietvaros. Sistēma nodrošina atbalstu PMP riska izglītojamo uzskaitēi un pārvaldībai.

Lomu saraksts

Darbs sistēmā notiek piešķirtās “lomas” kontekstā vai darbības jomā. Par sistēmas lietotāju kļūst tikai Sadarbības partneris, sadarbībā ar stratēģiskajiem partneriem – izglītības iestādēm, ar kuru noslēgts sadarbības līgums par projektā atbalstāmo darbību īstenošanu. Lietotāju reģistrēšanu nodrošina IKVD koordinators. Ikviens sistēmas lietotājs ir projektā piešķirtās lomas īstenotājs. Lai lietotājam piešķirtu lomu, nepieciešami dati:

- lietotāja vārds un uzvārds;
- lietotāja personas kods;
- lietotāja e-pasts.

Autorizācija datu operatīvās uzskaites sistēmā (ap.izm.gov.lv) notiek, izmantojot vietnes Latvija.lv, E-klase, Mykoob autentifikācijas mehānismus vai VIIS portāla lietotājvārdu un paroli.

Lietojot sistēmu, pēc lomas izvēles lietotājam tiek attēlots viņa aktuālo uzdevumu skats un pieejamie moduļi, uz kuriem viņam lomas ietvaros ir tiesības.

- Sistēmas administratora loma – persona, kas veic sistēmas administrēšanu un monitoringu, atbild par ievadītajiem datiem un nepieciešamajām izmaiņām vai labojumiem sistēmas definētajos iestatījumos, nodrošina lietotāju tiesību pārvaldību;

- IKVD koordinators loma – persona, kas atbild par noteikta reģiona datu uzkrāšanu, kas paredzēta PMP riska rādītāju un projekta ietvaros saņemtā atbalsta uzskaitēi projekta un personu līmenī, kā arī nodrošina pašvaldības koordinators un izglītības iestādes direktora lomas piešķiršanu datu operatīvajā sistēmā. IKVD koordinators lomas darbības modulis ietver: pedagogu, izglītojamo, darba uzskaites, IAP, Jaunatnes projektu, sadarbības partneru darbības laukus;

- IKVD eksperta loma – persona, kuras lomas darbības modulis ietver: darba laika uzskaites, IAP, Jaunatnes projektu, darbības laukus. IKVD eksperta galvenā darbības joma ir sadarbības partneru iesniegto IAP izvērtēšana un tai sekojoša noraidīšana vai apstiprināšana, kā arī dalība sadarbības partneru organizēto jauniešu projektu konkursu saskaņošanā;

- Izglītības iestādes atbildīgās personas loma – persona, kas atbild par noteiktas izglītības iestādes datu uzkrāšanu, kas paredzēta PMP riska rādītāju uzskaitēi un analīzei personu līmenī. Izglītības iestādes atbildīgās personas lomas darbības modulis ietver: pedagogu, izglītojamo, darba uzskaites, IAP, sadarbības partnera darbības laukus. Izglītības iestādes atbildīgās personas galvenā darbības joma ir pārraudzīt un saskaņot konkrētās izglītības iestādes dalību projektā

īstenojot individuālo atbalstu izglītības iestādes izglītojamiem, gan saskaņojot sastādītos IAP, gan apstiprinot izglītības iestādes darbinieku nostrādātās stundas projektā, gan pārbaugot iesaistīto pedagogu darba tiesiskās attiecības;

- Izglītības iestādes darbinieka loma – persona, kas pārbauga konkrētās izglītības iestādes iesaisti projektā, reģistrē IAP ietvaros saņemtos pakalpojumus, kā arī veido pārskatus par reģistrētajiem un saņemtajiem pakalpojumiem. Izglītības iestādes darbinieka lomas darbības modulis ietver: izglītojamo, darba uzskaites, IAP, sadarbības partnera darbības laukus. Izglītības iestādes darbinieka loma tiek piešķirta gan IAP plāna sagatavotājam/uzraugam, gan izglītības iestādes koordinatorei. IAP sagatavotāja galvenais darbības lauks sistēmā ir IAP sagatavošana – izglītojamā kartiņas izveide, risku izvērtēšana, atbalsta pasākumu izvēle un plāna nosūtīšana tālākai saskaņošanai. Skolas koordinatorei galvenais darbības modulis ietver saņemto pakalpojumu pārbaudzību, tai skaitā dokumentu pievienošana par īstenotajiem pakalpojumiem sadarbības partnera kartīnā, kā arī iespēju nodot IAP tālākai saskaņošanai, ko sagatavojis pedagogs;

- Pašvaldības darbinieka loma – persona, kas atbild par projekta koordinēšanu pašvaldības līmenī un nodrošina PMP riska rādītāju un projekta ietvaros saņemtā atbalsta uzskaiti projekta un personu līmenī. Pašvaldības darbinieka lomas darbības modulis ietver: izglītojamo, IAP, Jaunatnes projektu, darba uzskaites un sadarbības partnera darbības laukus. Pašvaldības darbinieks izskata un apstiprina vai noraida izglītības iestādēs sagatavotos IAP, koordinē un saskaņo darbības attiecībā uz pašvaldībā īstenotajiem jaunatnes projektiem, kā arī nodrošina ar projekta aktivitātēm saistītās dokumentācijas pieejamību sistēmā;

- Grāmatveža loma – persona, kurai ir tiesības pievienot uz projektu attiecināmos dokumentus no pārstāvētās pašvaldības vai valsts profesionālās izglītības iestādes, dokumentu sadaļā. Loma paredz piekļuvi arī darba laika uzskaites veidlapām, skatīšanās režīmā.

Sistēmas darbības sfēra ietver:

- sadarbības partnerus projektā;
- IAP;
- darba laika uzskaiti;
- jaunatnes iniciatīvu projektus.

Projektā datu sistēmā kā sadarbības partneri tiek reģistrēti

- Profesionālās izglītības iestādes;
- Pašvaldības, kurās IAP īsteno vispārējās izglītības iestādes;
- Vispārējās izglītības iestādes, kuru pašvaldības piedalās projektā.

Sadarbības partnera pievienošanu sistēmā nodrošina IKVD koordinators, nosakot veidu, pašvaldību, līgumu un norādot pašvaldības koordinatorei. Pievienojot sadarbības partneri “izglītības iestāde”, IKVD koordinators norāda veidu, pašvaldību, izglītības iestādi un izglītības iestādes direktoru. Izglītības iestādes atbildīgā persona sistēmā pievieno izglītības iestādes koordinatorei un IAP sagatavotājus.

Sadarbības partnera kartiņa ietver pamatdatus par sadarbības partneri projektā un atbildīgās personas pašvaldības un izglītības iestādes līmenī. Sadarbības partneru pārvaldībā ir arī

dokumentu sadaļa, kur klasificēti sadarbības partnera dokumenti, kas attiecināmi uz PMP projekta īstenošanu.

IAP – individuālā priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanas plāna izstrāde un tajā ietverto atbalsta pasākumu īstenošana ir pamatdokuments īstenojot individuālu pieeju katra izglītojamā PMP problēmu risināšanai. PMP riska izglītojamo plānu īstenošanu koordinē izglītības iestādes atbildīgā persona. Sistēmā ir pieejama operatīva informācija par katra izglītojamā PMP plāna izpildi, gan izglītojamā, gan izglītības iestādes, gan pašvaldības līmenī. Sistēmā jaunu IAP var sagatavot izglītības iestādes darbinieks – persona, kas sistēmā identificēta kā IAP sagatavotājs. IAP sagatavotājs veic izglītojamā situācijas izvērtēšanu un atbalsta pasākumu noteikšanu, kā arī uzrauga tā īstenošanu.

IAP sagatavošanas soļi sistēmā:

- jauna IAP reģistrēšana – moduļa IAP izvēle, izglītības iestādes izvēle, izglītojamā personas koda ievade, saglabāšana;
- IAP izglītojamā kartiņas papildināšana – lauku aizpilde;
- risku izvērtēšana, ievade;
- dokumentu pievienošana, ja nepieciešams;
- atbalsta pasākumu pievienošana;
- IAP apstiprināšana un nosūtīšana tālākai saskaņošanai;
- IAP izvērtēšana un noslēgšana.

Sagatavotais IAP tālāk saskaņojams gan izglītības iestādes atbildīgās personas, gan pašvaldības koordinatora, gan IKVD eksperta kompetences līmenī.

Sistēmā paredzēta IAP atkārtota pārskatīšana (koriģēšana), kā arī citas darbības (atcelšana, dzēšana u.c.), kuras pieejamas atkarībā no lietotāja lomas un IAP tā brīža statusa.

Darba laika uzskaite – datu ievades forma par nodrošinātajiem atbalsta pasākumiem un IAP sagatavošanu/uzraudzīšanu. Darba laika uzskaiti veic izglītības iestādes darbinieks modulī “Darba uzskaite” izvēloties konkrēto izglītības iestādi, pārskata periodu (mēnesis), nostrādātās stundas norādot izglītojamā ID, kā arī atspoguļojot atbalsta pakalpojuma veidu (konsultācijas vai IAP sagatavošana/ uzraudzība). Darba uzskaites ieraksti par konkrēto periodu saskaņojami arī izglītības iestādes atbildīgās personas kompetences līmenī. Izglītības iestādes atbildīgā persona modulī “Darba uzskaite” veic apstiprinājumu apliecinot, ka darba laika uzskaites veidlapā iekļautā informācija par pedagogiem, kuri ir darba tiesiskajās attiecībās projektā, ir korekta un pedagogu darbības nepārklājas ar citu projektu, valsts vai pašvaldību budžeta ietvaros finansētām darbībām. Vispārējo izglītības iestāžu darba laika uzskaites veidlapas apstiprina arī pašvaldības koordinators, kura uzdevums ir pārbaudīt izglītības iestādēs nostrādāto stundu skaitu. Projektā nodarbināto atbalsta sniedzēju un IAP sagatavotāju/uzraudzītāju atalgojumu aprēķina katrs sadarbības partneris, ievērojot atalgojuma aprēķina vienas vienības metodiku (*skatīt 17., 18. pielikumā*). Detalizētāka informācija un instrukcija par darba laika uzskaites aizpildīšanu pieejama 19. pielikumā.

Jaunatnes projekti – sadaļā tiek atspoguļota informācija par izsludinātajiem un īstenotajiem jaunatnes iniciatīvas projektu konkursiem, kā arī informācija par apstiprinātajiem un īstenotajiem projektiem. Jaunatnes projektu modulī ir apakšsadaļas:

- Konkursi – nodrošina iespēju atlasīt un apskatīt informāciju par pašvaldību izsludinātajiem jaunatnes iniciatīvas projektu konkursiem un to īstenošanu;

- Projekti – nodrošina iespēju atlasīt un apskatīt informāciju par pašvaldību izsludinātajos konkursos apstiprinātajiem projektiem;

- Statistika – nodrošina iespēju apkopot detalizētu informāciju, jaunatnes iniciatīvas projektu datus un drukāt atskaiti par atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska grupas izglītojamo iesaisti jaunatnes aktivitātēs un iniciatīvu projektos ārpus formālās izglītības.

Projektu īstenošanu koordinē pašvaldība sadarbībā ar IKVD koordinatoriem un ekspertiem. Strādāt modulī “Jaunatnes projekti” piekļuves tiesības ir pašvaldības jaunatnes projektu koordinatoram, IKVD koordinatoram un IKVD ekspertam. Darbības sarakstā tiek noteiktas, balstoties uz lietotāja tiesībām. Pašvaldības koordinators, kas reģistrēts sadarbības partnera modulī kā jaunatnes projektu koordinators, administrē un uzrauga pašvaldības izsludināto jaunatnes projektu konkursu norisi, vērtēšanu un apstiprināto projektu īstenošanu un atskaišu iesniegšanu. IKVD koordinatoram un IKVD ekspertam ir piekļuve visu pašvaldību projektu konkursiem un projektu datiem un nodrošināta iespēja veikt atzīmes par datu pārbaudi.

Detalizētāka informācija/video pamācības par sistēmas lietošanu ir pieejama projekta mājaslapā (www.pumpurs.lv).

11. FIZISKO PERSONU DATU APSTRĀDE

Īstenojot projektu „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (Nr. 8.3.4.0/16/I/001), IKVD un sadarbības partneri – izglītības iestādes, pašvaldības, kā arī jaunatnes organizācijas un biedrības vai nodibinājumi, kas veic darbu ar jaunatni, apstrādā fizisko personu datus.

Fizisko personu datu apstrādes pārzinis ir Izglītības kvalitātes valsts dienests, Reģ.Nr.90001259032, adrese: Zīgrīda Annas Meierovica bulvāris 14, Rīga, LV-1050, e-pasts: ikvd@ikvd.gov.lv; Nozīmētais speciālists: Juris Zīvarts, e-pasts: juris.zivarts@ikvd.gov.lv; tālrunis: 67387865.

Projekta īstenošanas laikā, ievērojot Izglītības likuma 20. pantā, Ministru kabineta 2016. gada 12. jūlija noteikumos Nr. 460 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” īstenošanas noteikumi” noteikto pilnvarojumu un starp IKVD un sadarbības partneriem noslēgtajos sadarbības līgumos norādīto, IKVD apstrādā, tostarp pieprasa, uzkrāj un glabā, tikai tādus fizisko personu datus, kas nepieciešami projekta mērķa sasniegšanai un uzdevumu, gan uz āru vērsto, gan iekšējas darba organizācijas, izpildei, individuālā atbalsta plānu apstiprināšanai un izpildei, atskaites dokumentu sagatavošanai, kā arī apkopotā veidā fizisko personu datus izmanto sabiedrības informēšanas nodrošināšanai.

Personas datu apstrādes likumība tiek nodrošināta, veicot datu apstrādi tikai balstoties uz pamatojumiem, kas noteikti Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 6. un 9.pantā.

Personas datu saņēmēju kategorijas: datu subjekts, IKVD un tā pilnvarotie darbinieki, valsts un pašvaldību institūcijas normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.

Projekta ietvaros netiek paredzēts, ka personas dati tiktu sūtīti uz trešajām valstīm vai starptautiskajām organizācijām. Automatizēta lēmumu pieņemšana projekta ietvaros netiek veikta.

IKVD nodrošina atbilstošu tehnisku un organizatorisku pasākumu īstenošanu, lai nodrošinātu, ka tiek apstrādāti tikai tādi personas dati, kas ir nepieciešami katram konkrētajam apstrādes nolūkam. Tas attiecināms uz IKVD apstrādāto personas datu apjomu, to apstrādes pakāpi, glabāšanas laikposmu un to pieejamību. IKVD sadarbības partneri un citas projekta īstenošanā iesaistītās iestādes un organizācijas kā patstāvīgi personas datu apstrādes pārzīņi no IKVD puses tiek aicināti nodrošināt personas datu apstrādes un aizsardzības prasību ievērošanu un no IKVD puses tiek informēti par nepieciešamību veikt atbilstošus pasākumus normatīvo aktu prasību izpildes nodrošināšanai.

Apstrādātāju piesaiste IKVD veicamajai personas datu apstrādei notiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nodrošinot, ka tiek noslēgts atbilstošs līgums. Iesaistītie datu apstrādātāji var apstrādāt datu subjekta personas datus tikai pēc IKVD norādījumiem un nedrīkst tos izmantot citiem mērķiem vai nodot citām personām bez iestādes piekrišanas. Turklāt, tiem ir jānodrošina

datu subjekta datu aizsardzība saskaņā ar spēkā esošo normatīvo aktu prasībām un ar IKVD noslēgto līgumu.

Piekrītot piedalīties projektā un saņemt individuālo atbalstu, pilngadīgs izglītojamais vai nepilngadīgā izglītojamā vecāks/likumiskais aizbildnis tiek informēts par izglītības iestādes/pašvaldības un IKVD veikto personas datu apstrādi. Tas attiecināms arī uz tiem personas datiem, kas ir izglītības iestādes rīcībā vai ievadīti Valsts izglītības informācijas sistēmā, citos valsts reģistros un datu bāzēs, un kurus paredzēts iekļaut individuālajā atbalsta plānā un ievadīt datu operatīvās uzskaites sistēmā. Nepieciešamības gadījumā atsevišķiem personas datu apstrādes veidiem tiek prasīta datu subjekta piekrišana.

Projekta īstenošanas laikā, tostarp atbalstīto jaunatnes iniciatīvu projektu ietvaros, tiks rīkoti dažādi pasākumi, kuros var notikt audio fiksēšana, fotografēšana un filmēšana. Piedaloties projekta atbalstītajos pasākumos, persona tiek informēta, ka viņa var tikt ierakstīta ar jebkādiem līdzekļiem bez ierobežojumiem, ieskaitot elektronisko ierakstu, filmēšanu, video un audio ierakstus. Šie dati tiek izmantoti, lai informētu sabiedrību par projekta norisi, ievieojot šo informāciju projekta mājaslapā, kā arī lai sagatavotu atskaites atbildīgajām institūcijām. Pasākumos tiek nodrošināta personu informēšana par iespēju ierobežot audio fiksēšanu, fotografēšanu un filmēšanu vai fiksētā materiāla izmantošanu. Persona var izmantot šo iespēju gan informējot pasākuma koordinātoru, gan arī informējot par to IKVD, sūtot informāciju uz e-pastu: pmp@ikvd.gov.lv.

Ja personas datu apstrāde pamatojas uz personas doto piekrišanu, viņai ir tiesības jebkurā brīdī to atsaukt un turpmāk personas dati, kuri tika apstrādāti uz piekrišanas pamata, vairs attiecīgā nolūkam netiks apstrādāti. Tomēr informējam, ka piekrišanas atsaukšana nevar ietekmēt tādu personas datu apstrādi, kura ir nepieciešama normatīvo aktu prasību izpildei vai kura pamatojas uz līgumu, leģitīmām interesēm vai citiem normatīvajos aktos noteiktajiem pamatiem likumīgai datu apstrādei.

Jebkurai personai, kuras dati tika apstrādāti projekta īstenošanas laikā, ir tiesības, vēršoties IKVD, saņemt informāciju par savu personas datu apstrādi IKVD, tostarp apstiprinājumu, vai attiecībā uz personu tiek vai netiek apstrādāti personas dati, un, ja tiek, tad piekļūt tiem; pieprasīt savu personas datu labošanu, ja tie ir neatbilstoši, nepilnīgi vai nepareizi; prasīt savu personas datu dzēšanu; iebilst savu personas datu apstrādei; prasīt ierobežot savu personas datu apstrādi; saņemt savus personas datus strukturētā, plaši izmantotā un mašīnlasāmā formātā un ir tiesības minētos datus nosūtīt citam pārzinim (datu pārnesamība).

Personas dati tiek apstrādāti tikai tik ilgi, cik nepieciešams personas datu apstrādes nolūkam, tajā skaitā, lai nodrošinātu projekta ilgtspēju. Beidzoties noteiktajam datu apstrādes un uzglabāšanas termiņam vai sasniedzot personas datu apstrādes mērķi, personas dati tiks iznīcināti.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Aivars, J., Aršavskis, V., Breslavs, G. u.c. (1999) *Psiholoģijas vārdnīca*. Rīga: Mācību grāmata.
2. Allensworth, E. (2005) *Graduation and Dropout Trends in Chicago: A look at cohorts of students from 1991 through 2004*. Chicago: Consortium on Chicago School Research.
3. APA (American Psychological Association) (2012) *Facing the school dropout dilemma*. Washington. Pieejams: <https://www.apa.org/pi/families/resources/school-dropout-prevention>
4. Beļickis, I., Blūma, D., Koķe, T., u.c. (2000) *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC.
5. Buss, A. H. (1961) *The psychology of aggression*. Hoboken, N. J.: John Wiley.
6. Craighead, W. E., Nemeroff, C. B. (2004) *The Concise Corsini Encyclopedia of Psychology and Behavioral Science*. Hoboken, N. J.: John Wiley & Sons.
7. Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam 31.1.2011. (2011) Pieejams: http://publications.europa.eu/resource/cellar/ad4bd7d6-b287-4ab2-9933-1097eebbd17f.0018.02/DOC_1
8. Eiropas Parlamenta rezolūcija 15.11.2007. (2007).
9. Eiropas Sociālā fonda projekta Nr.8.3.4.0/16/l/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" ietekmes pušu iesaistes, informētības un starprezultātu novērtējums. (2020) Pieejams: http://www.pumpurs.lv/sites/default/files/2020-06/IKVD_Pumpurs_Petijums_GALA_ZINOJUMS_29_06_2020.pdf
10. EMKAPT (Eiropas Mūžilgas karjeras atbalsta politikas tīkls). (2013) *EMKAPT karjeras atbalsta glosārijs*. Rīga. Pieejams: http://viaa.gov.lv/files/news/727/glossary_web_emkapt.pdf
11. Emmons, R. A. (1989) The personal striving approach to personality. In: Pervin I. A. (ed)
12. *Goal concepts in personality and social psychology*. Hillsdale, N. J.: Erlbaum, pp. 87-126.
13. ESF projekts „Atbalsta programmu izstrāde un īstenošana sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveidei”. (2013).
14. European Commission, EACEA, Eurydice, Cedefop. (2014) *Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe: Strategies, Policies and Measures*. Eurydice and Cedefop Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
15. Holling, C. S. (2001) *Understanding the complexity of economic, ecological and social systems Ecosystems*. 4. Springer Science + Business Media, pp. 390-405. Pieejams: http://www.csos.jhu.edu/new/Neild_Balfanz_06.pdf
16. Izglītības kvalitātes valsts dienests. (2015) Ziņojums "Par obligātā izglītības vecuma bērniem, kuri nav reģistrēti nevienas izglītības iestādes sarakstā (2014./2015. m.g.)". Pieejams: http://ikvd.gov.lv/assets/files/faili/parskati/18032015_Par_oblig_izgl_vec_berniem_kuri_nav_reg_izgl_iest.pdf

17. Izglītības un zinātnes ministrija. (2004) *Profesijas standarts*. IZM 2004. gada 27. februāra rīkojums Nr. 116. Pieejams: <http://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0238.pdf>
18. Izglītības un zinātnes ministrija. (2015) *Pētījums par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai*. (Iepirkuma identifikācijas Nr. IZM 2015/38). Rīga.
19. Katainens, J. (2019). Eiropas komisija. *Ilgospēja — Komisija nāk klajā ar pārdomu dokumentu par ilgtspējīgāku Eiropu līdz 2030. gadam*. Pieejams: https://ec.europa.eu/latvia/news/ilgtsp%C4%93ja-%E2%80%94-komisija-n%C4%81k-klaj%C4%81-ar-p%C4%81rdomu-dokumentu-par-ilgtsp%C4%93j%C4%ABg%C4%81ku-eiropu-l%C4%ABdz-2030-gadam_lv
20. Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. (2014) *Jaunieši Latvijā*. Rīga: LR CSP. Pieejams: http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/nr_13_jauniesi_latvija_2014_14_00_lv.pdf
21. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija. (2010) *LZA TK protokols Nr. 4/1100* (24.08.2010) Pieejams: <http://termini.lza.lv/article.php?id=311>
22. Lindsay, G. (2003) Inclusive Education: a critical perspective. *British Journal of Special Education*, 4 (1), pp. 3-12.
23. Maslo, I. u.c. (2015) *Jaunu izaicinājumu un to risināšanas iespēju identificēšana un analīze, kas ietekmē pieaugušo (18-24 gadi) iesaistīšanos (atgriešanos) mūža mācīšanās procesā*. Pieejams: http://sf.viaa.gov.lv/library/files/original/Informativais_zinojums_p_t_jumu_kops.pdf
24. Matsumoto, D. R. (2009) *The Cambridge Dictionary of Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
25. Miller, W. R., Rollnick, S. (1991) *Motivational Interviewing: Preparing People to Change Addictive Behavior*. New York: Guilford Press.
26. Miller, W. R., Rollnick, S. (2002) *Motivational Interviewing*, Second Edition. New York, NY: The Guilford Press.
27. Miller, W. R., Rollnick, S. (2013) *Motivational Interviewing*, Third Edition. New York, NY: The Guilford Press.
28. Ministru kabineta noteikumi Nr. 173. (2014) *Noteikumi par kārtību, kādā apgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šo zināšanu saturu un apjomu*. Rīgā 2014. gada, 1. aprīlī. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/265516-noteikumi-par-kartibu-kada-apgust-specialas-zinasanas-bernutiesibu-aizsardzibas-joma-so-zinasanu-saturu-un-apjomu>
29. Ministru kabineta noteikumi Nr. 279. (2009) *Noteikumi par kārtību, kādā personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sociālās rehabilitācijas institūcijās, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem*. Rīgā 2009. gada 31. martā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=190188>.
30. Ministru kabineta noteikumi Nr. 288. (2008) *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība*. Rīgā 2008. gada 21. aprīlī. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=174327>
31. Ministru kabineta noteikumi Nr. 460. (2016) *Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību*

- pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” īstenošanas noteikumi.* Rīgā 2016. gada 12. jūlijā. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=283625>
32. Ministru kabineta noteikumi Nr. 788. (2010) *Valsts izglītības informācijas sistēmas saturs, uzturēšanas un aktualizācijas kārtība.* Rīgā 2010. gada 17. augustā. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=215853>
 33. Ministru kabineta noteikumi Nr. 871. (2009) *Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība.* Rīgā 2009. gada 4. augustā. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=195933>
 34. Ministru kabineta noteikumi Nr. 89. (2011) *Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi.* Rīgā 2011. gada 1. februārī. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=225270>
 35. Ministru kabineta noteikumi Nr.509 (2020) *Kārtība, kādā no apreibinošām vielām un procesiem atkarīgas personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.* Rīga 2020. gada 11.augustā. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=316718>
 36. Ministru kabineta noteikumi Nr.316 (2021) *Noteikumi par asistenta, pavadona un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti.* Rīga 2021. gada 18. maijs. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=323301>
 37. Ministru kabineta rīkojums Nr. 286. (2016) *Par konceptuālo ziņojumu “Par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai, lai nodrošinātu 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” ieviešanu”.* Rīgā 2016. gada 5. maijā. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=281991>
 38. Ministru kabineta rīkojums Nr. 436. *Par Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēm.* Rīgā 2002. gada 15. augustā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/65563-par-latvijas-ilgtspējigas-attistibas-pamatnostadnem>
 39. Ministru kabinets. (1937) *Civillikums.* Pieņemts 28.01.1937. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418>
 40. Ministru kabinets. (2011) *Latvijas Nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai.* Pieņemta 2011. gada 26. aprīlī. Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/LV_NRP_1.pdf
 41. *Motivācijas intervija ar injicējamo narkotiku lietotājiem.* (2004)
 42. Neild, R. C., & Balfanz, R. (2006) *Unfulfilled promise: The dimensions and characteristics of Philadelphia’s dropout crisis, 2000–2005.*
 43. Olweus, D. (1993) *Bullying at school: What we know and what we can do.* Malden, MA: Blackwell Publishing.
 44. PISA. (2012) *Results: Ready to Learn (Volume III): Students’ Engagement, Drive and Self-Beliefs Engagement with and at School.* OECD Publishing.
 45. Prochaska, J. J., Velicer, W. F., Nigg, C. R., Prochaska, J. O. (2008) *Methods of quantifying change in multiple risk factor interventions.* Prev Med. Mar, 46 (3).
 46. Rumberger, R. W. (2004) Why students drop out of school. In Orfield, G. (ed.) *Dropouts in America: Confronting the Graduation Rate Crisis.* Cambridge, MA: Harvard Education Press, pp. 131-156.

47. Saeima. (2022) Pašvaldību likums. Pieņemts 20.10.2022. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums>
48. Saeima. (1995) *Par sociālo drošību*. Pieņemts 07.09.1995. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=36850>
49. Saeima. (1998) *Bērnu tiesību aizsardzības likums*. Pieņemts 19.06.1998. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=49096>
50. Saeima. (1998a) *Izglītības likums*. Pieņemts 29.10.1998. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>
51. Saeima. (1999) *Vispārējās izglītības likums*. Pieņemts 10.06.1999. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=20243>
52. Saeima. (1999a) *Profesionālās izglītības likums*. Pieņemts 10.06.1999. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=20244>
53. Saeima. (1999b) *Valsts valodas likums*. Pieņemts 09.12.2009. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14740>
54. Saeima. (2000) *Fizisko personu datu aizsardzības likums*. Pieņemts 20.03.2000. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=4042>
55. Saeima. (2001) *Darba likums*. Pieņemts 20.06.2001. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26019>
56. Saeima. (2002) *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums*. Pieņemts 31.10.2002. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=68488>
57. Saeima. (2002a) *Valsts pārvaldes iekārtas likums*. Pieņemts 06.06.2002. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=63545>
58. Saeima. (2002b) *Valsts sociālo pabalstu likums*. Pieņemts 31.10.2002. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=68483>
59. Saeima. (2002c) *Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem*. Pieņemts 31.10.2002. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68489>
60. Saeima. (2003) *Biedrību un nodibinājumu likums*. Pieņemts 30.10.2003. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=81050>
61. Saeima. (2005) *Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projektu vadības likums*. Pieņemts 08.12.2005. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=124270>
62. Saeima. (2007) *Iesniegumu likums*. Pieņemts 27.09.2007. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=164501>
63. Saeima. (2008) *Jaunatnes likums*. Pieņemts 08.05.2008. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=175920>
64. Saeima. (2009) *Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums*. Pieņemts 01.12.2009. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/202273-valsts-un-pasvaldibu-instituciju-amatpersonu-un-darbiniekuatlidzibas-likums>
65. Saeima. (2010) *Invaliditātes likums*. Pieņemts 20.05.2010. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=211494>
66. Saeima. (2010a) *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam*. Pieņemts 10.06.2010. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/212467-pazinojums-par-latvijas-ilgtspējigas-attistibas-strategijas-lidz-2030-gadam-apstiprinasanu>
67. Saeima. (2012) *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020. gadam*. Pieņemts

- 20.12.2012. Rīga. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2013/6.11>
- 68.Saeima. (2014) *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam*. Pieņemts 22.05.2014. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=266406>
- 69.Saeima. (2015) *Patvēruma likums*. Pieņemts 17.12.2015. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278986-patveruma-likums>
- 70.Saeima. (2016) *Publisko iepirkumu likums*. Pieņemts 15.12.2016. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=287760>
- 71.*The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders*. (2010) World Health Organization.
- 72.VISC. *Metodiskie ieteikumi*. Pieejams: http://visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/atb_komandas_organizacija.pdf